

Ludo Štúr

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 32
11/2017
18. marec 2017

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PETER ŠTRELINGER PÍŠE
O FAŠIZME TROCHU INAK
Strana 4.

RUSI RÁZNE PREKAZILI
AMERICKÉ PLÁNY V SÝRII
Strana 5.

SPISOVATEĽ MILAN AUGUSTÍN:
LITERATÚRA JE KRÁŠNE HĽADANIE
Strana 6.

KEĎ MAL PREZIDENT BENEŠ
SVOJSKÝ PLÁN – AEROPLÁN...
Strana 7.

ANKETA SLOVENSKÝCH
HISTORIKOV O JOZEFHOVÍ TISOVI
Strana 8.

SLOVO O SLOVENSKU

Na Slovensku sa zrútil tak ako inde v strednej Európe starý režim, tuším pred dvadsiatimi siedmimi rokmi. Bola to a dones je revolučná zmena. Keď však sledujete odborné diskusie, ozýva sa jednoznačné zistenie, že „revolúcia“ v roku 1989 bola jedinou revolúciou v dejinách, ktorá nepriniesla nič nové. Teda ak nerátame to, že dohasínajúcu neoliberalizmu na Západe otvorila obrovský priestor na východe Európy a v Rusku a predĺžila mu o dva a pol desaťročia život. A je to tento neoliberalizmus, ktorý si osvojila aj Európska komisia, preto nie je schopná vyriešiť kľúčové problémy kontinentu. Menovite najväčším zlyhaním Junckerovej komisie je neschopnosť hneď na prvopočiatku riešiť migračnú krízu. A to len preto, že bol vo vleku byrokratických riešení, snahy rozpisovať povinné kvóty. Práve nehatený neoliberalizmus, a nie extrémizmus spôsobil aj to, že nám voľby nahánajú strach.

Napriek všetkému revolúcia sa aspoň v niečom odohrala. A totiž v tom, že nám na Slovensku priniesla možnosť hovoriť každý sám za seba. To by sme si nemali nechať zobrať! Týka sa to spoločnosti, spoločenstiev, ako aj jednotlivcov. Na Slovensku máte chvíľami dojem, že vstávajú démoni minulosti. Démoni niekoľkých minulostí, pre každého iné. Ako keby tu bolo zmyslom rozčesnúť spoločnosť natrvalo v situácii, keď je zrejme, že sme sa nevyrovnali so slovenskými dejinami. A dnes demonštrujeme, že sa s nimi ani nevieme vyrovnávať! Všetko, čo vieme, je premeniť ich na politický a mediálny boj. Cieľom je pokiaľ možno znemožniť toho, s kým nesúhlasíme, a premeniť ho na protivníka, ktorého treba zadupať do zeme. Namiesto slobody slova je tu obdobie strachu. Vnucovaný strach čo len uvažovať inak, ako je jediný správny názor. Samozrejme, vedie to, a ešte len povedie opäť k zmene, k snahe, aby každý mohol hovoriť sám za seba.

Dušan D. KERNÝ

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

Scenár znevažovania sa opakuje s pravidelnosťou ročných období A havrani sa opäť neomylne zlietli...

René PAVLÍK, člen združenia Rastic – Foto: internet

Prešiel dátum 14. marec. Ak by nebolo videa Bez 14. marca, ktoré zdieľala Matica slovenská na svojom YouTube kanáli TV MATICA, spoločnosť by tento dátum prešla bez povšimnutia. Autori videa od začiatku tvrdili, že nejde o vedecký výstup Matice, len o ich zámer otvoriť diskusiu na túto tému. To sa im podarilo. Priestor na vyjadrenie sa chytili iba havrani... Mienkotvorné médiá začali na Maticu pohon. Potrebná diskusia sa zmenila na hon na čarodejnice.

Ku kritikom sa pridali aj historici poznačení budovaním socializmu, ktorí v súčinnosti s komunistickou stranou deformovali povedomie obyvateľov od útleho veku. Písali učebnice, tvorili podklady pre žalobcov, zúčastňovali sa na politických procesoch a čistkách. Vyslúžili si pochvaly, diplomy, ocenenia, vyznamenania. Vychovali si nasledovníkov. Kto sa dnes pozastaví nad ich vzdelaním, jazykovým vybavením, schopnosťou a možnosťami študovať dokumenty v origináloch a v zahraničí. Kto skúma ich kariérny rast? Za čo postupovali v hierarchickom rebríčku?

■ SCHOVANÁ PRAVDA

„Renomované“ a na historický výskum orientované štátne ustanovizne sa dodnes neobťažovali odkryť pravdu. Videli sme to aj vo večernej diskusii 23. februára na stanici TA3. Predsedu Matice slovenskej – ekonóma, redakcia súkromnej televízie postavila proti riaditeľovi múzea SNP – profesionálnemu historikovi. Moderátor, ktorý reláciu viedol, sa síce usiloval o akési jej vyváženie. Ostatní kritici si nedali ani toľko námahy. Strieľali od pásu a popravovali Maticu len za vyslovenie názoru, za otázky, ktoré niekto úspešne dusi pod pokrievku už vyše sedemdesiat rokov! Matica ani jej predseda totiž prvú Slovenskú republiku nijako neglorifikovali.

Vyhlasenie Slovenského štátu v marci 1939.

Spoločný štát Čechov a Slovákov sa zle začal a zle aj pokračoval. Do spoločného celku nevstúpili dva národy, ale dvakrát viacej Čechov ako Slovákov. A ukrivdení sa cítili aj Rusíni. Ani im nová vláda nespĺnila, čo sľúbila. Česi sa od prvopočiatku na Slovensku aj v Podkarpatskej Rusi správali ako vo svojich kolóniách. Slováci sa s takýmto stavom nemohli a nechceli zmieriť. Pokúšali sa urobiť nápravu. Od vzniku spoločného štátu zástupcovia Slovákov mnohokrát na najvyššej úrovni žiadali naplnenie Pittsburskej dohody, a to vždy v zotrvaní v spoločnom celku.

Podradné postavenie v štáte od prvopočiatku napokon chceli riešiť autonómiou. Spoločný štát sa v skutočnosti skončil 30. septembra, keď prezident ČSR v Mníchove svojím podpisom spečatil dohodu o dobrovoľnom odstúpení pohraničia obývaného Nemcami súčasne so splnením všetkých, najmä územných požiadaviek poľskej a maďarskej menšiny žijúcej na území republiky. Slováci aj napriek tomu chceli v spoločnom štáte zotrvať.

Do napätej situácie vstúpila nemecká strana. Hitler 13. marca pozval J. Tisa na rokovanie a ten po

predchádzajúcej porade so slovenskými poslancami pozvanie prijal. Ríšsky kancelár dal na vedomie, že vojen-skou silou vytvorí Protektorát Čechy a Morava a J. Tisovi ponúkol možnosť vyhlásiť Slovensko za samostatný štát; v opačnom prípade uspokojí územné a hospodárske požiadavky Nemecka, Poľska a Maďarska. Žiadal rozhodnutie na mieste. Tiso to odmietol. Trval na zákonnom postupe, keďže Slovensko už malo svoj vlastný snem. Hitler privolil. J. Tiso z Berlína požiadal prezidenta Háchu o zvolanie Slovenského snemu. Po prilete do Bratislavy (14. marca) na riadnom zasadnutí oboznámil prítomných poslancov s výsledkami rokovania a požiadal ich, aby z pozície zástupcov slovenského ľudu zaujali stanovisko. Sám nepodal nijaký návrh. Poslanci rozhodli hlasovaním a prijali zákon o samostatnom Slovenskom štáte. Nemecká ríša ako prvý štát jeho právoplatnosť uznala. Následne tak vykonalo Maďarsko aj Poľsko a v krátkom slede ďalších dvadsaťpäť štátov.

■ FUNDOVANÉ FÓRA

Slovenský štát v roku 1939 bol vyhlásený zákonne v záujme zachovania existencie slovenského národa. Ekonomickú životaschopnosť preukázal v nasledujúcich rokoch. Slovenský štát je náš historický fakt. Jeho hodnotenie treba otvoriť na fundovaných fórach najskôr u nás doma, neskôr aj na medzinárodnej úrovni.

(Viac na stranách 7 a 8)

3 OTÁZKY PRE:

profesora Jozefa LEIKERTA, slovenského básnika a spisovateľa

Zachrániť sa môžeme iba láskou

• Ste úspešným spisovateľom literatúry faktu, ale aj básnikom, ba patríte k najprekladanejším...

Neviem, či som jedným z najprekladanejších slovenských básnikov, ale je pravda, že o moje verše je v zahraničí záujem. Koncom minulého roka mi vyšli veľmi pekné knihy v Bielorusku, Kanade a Českej republike. Pripravujú sa ďalšie zahraničné vydania, z čoho mám veľkú radosť a vnímam to nielen ako ocenenie svojej tvorby, ale celej slovenskej literatúry, naša poézia je porovnateľná s poéziou hociktovej vyspelej krajiny.

• Nedávno ste mali veľkolepú prezentáciu novej básnickej

zbierky Osmičky galaxie, súčasťou je cédečko s veršami. Kto sa podieľal na tvorbe?

Ilustrácie urobil vynikajúci slovenský výtvarník Peter Pollág a graficky knihu upravil perfektný knižný dizajnér Braňo Gajdoš. Veľmi pôsobivú hudbu na CD zložila Tatiana Tretinová, verše ju zaujali už v rukopise. Fascinujúca je tiež recitácia Jozefa Šimonoviča. Mám radosť, že CD režíroval Vladimír Rusko, rozhlasová osobnosť. Za dlhé roky pôsobenia pripravil stovky umeleckých relácií, dnes sú v Zlatom fonde Slovenského rozhlasu. Veľmi si vážim, že doslov do knihy napísal známy fyzik prof. Július Krempaský a úvod rovnako uznávaný bioetik prof. Jozef

Glasa. Krátke hodnotenie na obálke je z pera histológa, cytomorfológa, navyše citlivého básnika prof. Karola Kappela.

• Kniha má hlbšie poslanstvo, čo naznačuje už motto Milana Kunderu: „Býť básnikom, to znamená íť až na koniec...“

Kniha je nielen mojou výpoveďou, ale aj výpoveďou mojich súčasníkov. Zmietame sa v rozporuplnom svete a ja hľadám cestu, ako sa čo najďôstojnejšie vymaniť zo začarovaného kruhu. Či si to uvedomujeme, alebo nie, zachrániť nás môže jedine láska. To je aj poslanstvo mojej knihy. Zhováral sa: Dušan D. KERNÝ Foto: Ivan ČANIGA

V SNN 12/2017
SI PREČÍTAŤE

■ Známa i neznáma história, ktorá predchádzala vzniku prvej Slovenskej republiky 1939 – 1945
■ Archeológovia vo Vranove oživujú miesta, kde sa vydávala krvavá grófka Alžbeta Bátoriová
■ Pamätník slovenských vojakov v ukrajinskom Lipovci optikou filmára Petra ĎURIŠINA

Cielená kampaň proti štátu nadobudla obludné rozmery Budaj vracia Slovensko do roku 1989

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: internet

Hystéria vyvolaná okolo tzv. Mečiarových amnestií je v podstate útokom na slovenskú štátnosť. To, čo sa v roku 1994 nepodarilo pomocou prezidenta Michala Kováča, pokračuje cez kauzu zavlčenia jeho syna. Vtedajší predseda SDL Peter Weiss by mohol prehovoriť, prečo niektorí poslanci HZDS hlasovali za vyslovenie nedôvery Mečiarovej vláde. Pokus celkom nevyšiel, lebo v tom istom roku HZDS znovu zostavovalo vládu a Slovensko si udržalo svoju štátnosť.

Ak sa vrátíme do roku 1989, nemôžeme nevidieť podobnosť s dnešnou situáciou. Vtedy na tribúnach stál Ján Budaj a dnes je to ten istý Budaj, ktorý sa návrhom na zrušenie tzv. Mečiarových amnestií usiluje rozvrátiť ústavný systém štátu. Lebo každému právnikovi je jeho iniciatíva jasná. Vôbec neprekvapuje, že do daženia proti štátu sa zapojil prezident Andrej Kiska. Podľa neho to dlhujeme právnemu štátu. Ako si hlava štátu predstavuje právny štát, predviedol vo voľbách na túto funkciu. Pošliapal volebný zákon a bez hanby umravňuje národ. Alebo túto a iné skutočnosti má prekryť hystériou okolo tzv. Mečiarových amnestií?

Ján Budaj a Pavol Demeš. Dvaja slovenskí revolucionári, no Demeš prekročil aj hranice štátu a stal sa svetovým.

■ SLOVENSKÝ MAJDAN?

Znalci mu pripisujú hlavnú úlohu vo farebných revolúciách, takže bolo iba otázkou času, kedy sa prejaví doma. Príležitosť sa naskytla na pohrebe exprezidenta Michala Kováča. Podľa Budaja práve Demeš okolností na pohrebe otvoril. No nebolo to na cintoríne, ale v Katedrále sv. Martina, čo mu nemôžu veriaci zabudnúť, lebo politizáciu obradu znesvätil chrám Boží. Vyhlásiť slovenský majdan v katedrále je viac než cynické.

Budaj na svojej tlačovej konferencii poukázal na niekoľko súvislostí, ktoré by nemali nechať ľudí ľahostajnými. Povedal, že od okupácie Česko-Slovenska do revolúcie v roku 1989 uplynulo toľko času ako od „únosu“ doteraz. A vyzval občanov, aby skončili túto etapu, na ktorú dopadá tieň Vladimíra Mečiara.

■ NOVÝ NOVEMBER?

Spomeňme si, že jediný politický subjekt, ktorý nehlasoval za zvrchovanosť Slovenska, bolo KDH. Počas takmer dvadsiatich rokov práve KDH držalo kauzu zavlčenia pri živote. KDH na ostatnom sneme prijalo program Nový november. Zatiaľ síce iba symbolicky, ale nad akúkoľvek pochybnosť

Dvaja ústavní predstavitelia a neskôr úhlavní nepriatelia – M. KOVÁČ a V. MEČIAR.

naznačuje, že sa svojou politikou vracia pred obdobie vzniku Slovenskej republiky. KDH sa vo voľbách nedostalo do NR SR. Ale ako vidno, v OĽaNO má vynikajúceho spojenca.

Zrušenie amnestií znamená precezens, ktorý vrhne Slovensko do chaosu, lebo absolútne stratí charakter právneho štátu, čo hovoria znalci štátu a práva. Niekomu práve o to ide. Lebo výzva na skončenie s etapou Mečiara znamená skončiť s etapou slovenskej samostat-

nosti. Bugár povedal veľmi jasne, prečo majú byť Mečiarove amnestie zrušené: „Aby sa tí, ktorí sú momentálne študenti, konečne mohli učiť, ako sa vytvárala novodobá história SR.“ Ako? Najjednoduchšie vytvorením nepriateľného obrazu zakladateľov štátnosti. Nepravníci Slovenska pracujú na tomto projekte veľmi dlho. Minimálne od čias, keď sa zmocnili verejnoprávných médií. Môže ešte niekto za vyhrcovanou hystériou nevidieť cieľenú kampaň proti štátu?

Aby nám pre politické prestrelky neušlo to podstatné, čo nás živí Pôda sa nesmie stať predmetom špekulácií

Ján ČERNÝ – Foto: archív autora

Marcová schôdza poslancov Národnej rady Slovenskej republiky bude rušná. A aj keď sa teraz všetka pozornosť upriamuje na tému „Mečiarove amnestie“, nemalo by sa zabudnúť na čosi nemenej dôležité – na druhé čítanie zákona o ochrane pôdy na Slovensku.

Ide o čítanie, teda o prerokovanie návrhu novely ústavného zákona z dielne poslancov za SNS Andreja Danku, Evy Antošovej, Jaroslava Pašku a Tíboru Bernátáka. Tento návrh podporuje aj významná časť opozície. V konečnom dôsledku by mal zamedziť špekulatívny výkup pôdy.

■ NAJVIŠŠÍ ČAS

Pod špekulatívnym nákupom predkladateľa novely zákona rozumejú nákup poľnohospodárskej pôdy s cieľom nevyužívať ju na poľnohospodárske ciele, čo môže ohroziť postavenie domácich farmárov. „Po prijatí tejto ústavnej zmeny bude možné zákonom

ustanoviť, že pôda bude môcť byť iba vo vlastníctve určitých zákonom stanovených osôb,“ uviedol podpredseda SNS Jaroslav Paška. V ústave by sa tak mala zakotviť definícia pôdy ako neobnoviteľného prírodného zdroja. Negatívnym príkladom je výkup najbonitnejšej pôdy na Slovensku pod budúce logistické centrá a fabriky. Na najkvalitnejšej pôde sa dnes bežne stretávame s priemyselnými objektmi. Alebo sa tam „rozťahujú“ pochybné firmy s rovnako nekreditnými zahraničnými majiteľmi.

Zástancovia ústavnej zmeny argumentujú tým, že chcú vytvoriť podmienky ochrany pôdy pred neod-

vodnenými zábermi na nepoľnohospodárske aktivity. Zákonom chcú podporiť dlhodobé koncepčné riešenie zvýšenia potravinovej bezpečnosti Slovenskej republiky a podielu slovenských potravinárskych výrobcov z domácich surovín na spotrebiteľskom trhu. Pôda je národným bohatstvom a novela sa týka článku 20 a článku 44 Ústavy Slovenskej republiky. Súčasná legislatíva vníma pôdu ako hociaký iný tovar.

■ PILIER ŠTÁTNOSTI

Pôda ním bez akýchkoľvek pochybností je. Pretože bez nej práve tak ako bez jazyka a kultúry nemôže

Pôda sa stáva dobrým kšeftom.

národ konštituovať svoju štátnosť. Je to však aj pilier potravinovej bezpečnosti – pretože bez pôdy nevieme

svojim občanom zabezpečiť základné ľudské právo, a tým je zabezpečenie primeranej potravinovej sebestačnosti a maximálnej potravinovej bezpečnosti pre všetkých občanov Slovenskej republiky. Nehospodárne nakladanie s pôdou výrazne zasahuje do krajiny tvorby a ovplyvňuje tým celkový ráz nášho štátu. Slovensko je vidiecka krajina, a preto zabránením slepej industrializácie a zabránením znehodnocovaniu úrodnej poľnohospodárskej pôdy ochraňujeme kvalitu života takmer päťdesiatim percentám obyvateľov Slovenska.

Podľa štátneho tajomníka ministerstva pôdohospodárstva Gábríela Csicsaia „pôda nesmie byť dehonestovaná na úroveň investičného produktu v rukách špekulantov. Máme jednoznačne za to, aby hospodárenie na pôde bolo viazané k miestnemu obyvateľstvu. Preto podporíme každú snahu smerujúcu k stabilizácii pôdneho fondu v prospech domácich a miestnych farmárov“, vyhlásil na adresu potrebných zmien Gabriel Csicsai.

VŠIMLI SME SI

Medzinárodná súťaž Mundus Vini 2017, ktorá sa skončila obrovským prekvapením pre vinárov – odborníkov z celého sveta, sa uskutočnila nedávno v nemeckom Neustadte. Tento rok na ňu vinári prihlásili až šesťtisícdeväťsto vín s cieľom presvedčiť o svojej kvalite skoro dvesto celosvetovo uznávaných degustátorov zo štyridsiatich štyroch krajín sveta.

Na zdravie, Slovensko!

Kto je zlatým víťazom? Sekt Hubert Grand Blanc zo Slovenska, ktorý je mimochodom oceňovaný na medzinárodných súťažiach už roky a výnimočnú kvalitu potvrdil v súťaži aj tento rok.

„Ocenenia z prestížnych svetových vinárskych súťaží sú

dôkazom toho, že aj Slovensko vie vyrobiť vína a sekty, ktoré sú zaradené medzi svetovú elitu. Veľmi nás teší, že sekty, ktoré naša spoločnosť vyrába už vyše stodeväťdesiat rokov, sú oceňované aj v zahraničí,“ povedala na margo úspechu Ingrid Vajcziková, hlavná enologička výrobcu, držiteľa zlatého ocenenia.

Nemecká vinárska súťaž Mundus Vini sa uskutočnila už po dvadsiaty raz a počet prihlásených vín na nej každoročne stúpa. Za celú existenciu súťaže bol však tento rok najvyšší záujem.

Prvá mimofrancúzska fabrika na výrobu šumivého vína a jedna z najstarších slovenských značiek vyrábala nápoj už pre „Ferencjožka“. „Toto šampanské je vynikajúce.“ V roku 1896 František Jozef I. vyslovil tento kompliment na adresu sektu rodiny Hubertovcov. Podľa legendy firmu založil mladý francúzsky vojak Johann Evangelist Hubert, pôvodom zo Champagne. V skutočnosti to však bolo inak. História spoločnosti sa začala písať v roku 1825. Sídlo firmy bolo v Bratislave na Radlinského ulici, na miestach, kde sa dnes nachádza budova Chemicko-technologickej fakulty STU.

V roku 1846 bola jej produkcia ocenená zlatou medailou za čistotu, vynikajúcu chuť a celkovú kvalitu, ktorou sa šumivé víno najväčšími približovalo vtedajším francúzskym šampanským.

Ján ČERNÝ

Ilustračné foto: autor

Vyhlásenie k navrhovanej dvojjazyčnosti a jej odsúdenie Arogancia menšinových politikov poburuje

„Dôrazne protestujeme proti presadzovaniu nelegitímnej dvojjazyčnosti na zvrchovanom území Slovenskej republiky. Nariadenie vlády SR o zozname obcí, v ktorých tvoria príslušníci národnostných menšín najmenej dvadsať percent obyvateľstva a podľa ktorého by sa mali osadzovať aj dvojjazyčné tabule na železničných stanicích, je podľa viacerých názorov odborníkov v rozpore so zákonom o používaní menšinových jazykov a v praxi nevykonateľné,“ píše sa vo vyhlásení a výzve, ku ktorej sa pridávajú organizácie Matice slovenskej po celom území nielen južného Slovenska.

Menšinová maďarská predstavitelia nemôžu žiadať dvojjazyčnosť od obcí, ktoré nespĺňajú zákonnú percentuálnu hranicu na používanie aj menšinového jazyka. Ide najmä o obce Senec (11,1 percenta maďarskej menšiny), Šaľa (14,2 percenta), Veľká Ida, okr. Košice-okolie (9,9 percenta), Malá Trňa, okr. Trebišov (6,2 percenta). V zozname je viac ako tridsať takýchto obcí (!), kde má dôjsť k premenovaniu. Podľa stále platných zákonov a aktuálnych dokumentov Ministerstva kultúry SR vláda SR zvolila usmerňovanie jazykovej politiky, ktorá nesmie byť na úkor štátneho jazyka, a s týmto názorom súhlasí podľa prieskumu až deväťdesiattri percent obyvateľov štátu.

„Slováci na slovenskom juhu sú pobúrení takými postupmi menšinových politikov voči Slovákom a Slovenskej republike, odporom voči slovenskému jazyku ako štátnemu jazyku pre všetkých občanov Slovenska. Svojich voličov zneužívajú na svoje provokačné politické ciele, v ktorých ide sústavne o to isté – autonómiu, teda tzv. samosprávu v južných oblastiach suverénneho a zvrchovaného územia Slovenskej republiky,“ uvádza sa vo vyhlásení,

ku ktorému je pripojená výzva, kde sa okrem iného obracajú na našu vládu reprezentáciu a poslancov NR SR, najmä poslancov za SNS, aby podali

ČO INÍ NEPÍŠU

návrh prešetrovania nariadenia vlády SR o zozname obcí na Ústavný súd SR a žiadali pozastaviť výkon príslušnej legislatívy a aby neodkladne začali s obnovou kompetencií štátu na slovenskom juhu. Vyzývajú tiež Slovákov, aby sa nenechali obalamutiť „medovomotúzovú“ politikou maďarských politikov, aby sa zaujímali o kompetencie štátu, postavenie a práva Slovákov na slovenskom juhu a podľa toho sa orientovali aj ako voliči vo voľbách; slovenský juh je územím všetkých Slovákov a čo sa tu deje, dotýka sa nás všetkých. Obracajú sa na spoluobčanov maďarskej národnosti, aby sa nenechali zneužívať politikou, ktorá vedie do slepej uličky, rozdeľuje a rozsieva hádky medzi všetkých obyvateľov nielen slovenského juhu, a aby nenechali zo seba robiť menejcenných občanov SR. K protizákonnej dvojjazyčnosti sa pripravujú aj ďalšie vyhlásenia a stanoviská.

Miestny odbor Matice slovenskej Štúrovo, Miestny odbor Matice slovenskej Trenčianska Teplá, Miestny odbor Matice slovenskej Žarnovica, Miestny odbor Matice slovenskej Handlová, Miestny odbor Matice slovenskej Partizánske, Miestny odbor Matice slovenskej Svinná, Miestny odbor Matice slovenskej Bánovce nad Bebravou, Miestny odbor Matice slovenskej Kálnica, Miestny odbor Matice slovenskej Nové Zámky, Miestny odbor Matice slovenskej Dunajská Streda, Miestny odbor Matice slovenskej Gabčíkovo, Miestny odbor Matice slovenskej Orechová Pôtoň, Miestny odbor Matice slovenskej Zlaté Klasy, Miestny odbor Matice slovenskej Povoda, Miestny odbor Matice slovenskej Šamorín, Miestny odbor Matice slovenskej Čachtice, Odbor Mladej Matice Čachtice, Miestny odbor Matice slovenskej Zvolen, Miestny odbor Matice slovenskej Bánov, Miestny odbor Matice slovenskej Veľký Kyr, Miestny odbor Matice slovenskej Komjatice, Miestny odbor Matice slovenskej Trávnica, Miestny odbor Matice slovenskej Maňa

Ako za prokurátora Urválka

Roman MICHELKO

Ukazuje sa, že nakrútiť politický thriller je veľmi ošemetná vec. Ak je film čistou fikciou, tak autori môžu fabulovať do sýtosti, problém je, ak si ako námet či inšpiráciu zoberú udalosť, ktorá zásadným spôsobom zasiahla do spoločnosti a traumatizuje ju. Mnohé je dnes o zavlčení Michala Kováča ml. do cudziny jasné, ale mnohé je aj nedopovedané... Preto keď autori filmu Únos siahli po takejto výbušnej téme, mali si vytýčiť za cieľ zobraziť ho plasticky a objektívne. Akýkoľvek iný prístup totiž znamená trápnu karikatúru, respektíve smiešnu politickú agitku. Podme teda k zásadným výhradám.

Vybrať v takto exponovanej téme ako hlavnú hrdinku fiktívnu postavu je skrátka fail prvej triedy. Postava neohrozenej novinárky, ktorej naoko vzorný brat sa zaplietol s mafiou, čo sa však ako bývalá milienka viacerých mafiánov dozvie až na konci filmu, je niečo také absurdné, že na to ani nemám kome-

tár. Zvlášť absurdný je začiatok, keď na umocnenie atmosféry doby sa v záhrade ich rodinného domu nájde odrezaná hlava jej brata a ona, chuderka, ani netuší prečo a začo, a dozvie sa to až na konci, svedčí akurát tak o rapidnom nástupe Alzheimeru u producenta, scenáristu a režiséry.

Podme však k vážnejším výhradám. Tak predovšetkým postava novinárky sa viac-menej dá stotožniť s novinárom Petrom Tóthom, načo tá genderová premena? Ale aj to je detail. Najväčšie zlyhanie filmu je v spôsobe, akým je vykreslená druhá strana. Prezidentov synáčik Michal Kováč mladší je vykreslený ako introvertný intelektuál. Jeho vzťahy s podsvetím sú platonické a čisto náhodné. Ak si uvedomíme, že rodinu si človek nevyberá, ale kamarátov a obchodných partnerov áno, tak nás asi majú tvorcovia filmu za totálnych hlupákov. Takmer ani zmienka o tom, že mal na krku kauzu Technopol, kde išlo o pod-

vod vysoko presahujúci dva milióny dolárov, že dostal od svojho tatka milosť, že bol naňho vydaný medzinárodný zatykač. Takéto informácie by predsa mohli v divákoch vyvolať otázky, či to bol skutočne len boj dobra so zlom, alebo či celý príbeh nebol predsa len farebnejší.

KOMENTÁR

Ak by autori filmu poňali príbeh komplexnejšie, tak by to už nebola prvoplánová politická agitka, ale o to tu predsa šlo. Dialógy prezidenta Kováča s premiérom Mečiarom sú až bolestne insitné, rovnako ako s exriaditeľom SIS Mitrom, ktorý mimochodom navrhuje Kováčovi, že bude odpočúvať premiéra, čo však Kováč, „kladná postava“, odmietne. Vo všeobecnosti však dialógy vo filme čerpajú z ľudovej tvorivosti, respektíve z dobových legiend a s pravdepodobnosťou hraničiacou s istotou sa neodohrali tak, ako sú vykreslené.

Dnes je už nad slnko jasné, že ideovým iniciátorom zavlčenia bol námestník riaditeľa SIS Jaroslav Svěchota. Lexa aj Mečiar, samozrejme, boli o tejto veci informovaní, ale výkon nad všetkým prevzal Svěchota. Vo filme o tejto kľúčovej osobe celej kauzy nie je ani zmienka, a to je teda fatal error.

Potom sú tam ľahko overiteľné bludy. Tak napríklad Kováč mladší bol od konca augusta v Rakúsku, a keďže bol naňho vydaný medzinárodný zatykač, nesmel Rakúsko opustiť viac než pol roka. Celkom iste viem, že ešte aj Vianoce trávil v Rakúsku. Vo filme však už piateho septembra prepašoval Oskara F. do prezidentovej vily, kde sa dohovárati, že ak bude svedčiť, zabezpečia mu financovanie jeho exilu. Realita pritom bola taká, že do prezidentovej vily ho v kufri osobného auta prepašoval elitný advokát Ján Havlát. Načo tá prostoduchá nepresnosť? Asi aby zľahčovala pochybenie Kováča mladšieho a robila z neho bezúhonného človeka, čo teda ani náhodou nebol. A to už nehovorím o takých drobnostiach, ako bol prejav, ktorý odštartoval odvolanie Mečiara – ten sa nekonal v budove novej NR SR, ale ešte v starej budove na Župnom námestí.

Logických lapsusov, nepresností, chýb a nedomyšleností je v tejto trápnej politickej agitke viac než dosť. Pod-

statou celého filmu totiž nebolo osvetliť celkový kontext doby a vysvetliť aj tým, ktorí neboli svedkovia týchto udalostí, ako to bolo, ale plne v „najlepšej tradícii prokurátora Urválka“ vykresliť celú kauzu jednostranne a odsúdiť vopred vybraných vinníkov. Ani v epilógu sa totiž nevyskytla správačka, že Kováč mladší nebol mníchovským súdom oslobodený spod obžaloby, ale že jeho trestom bolo prepadnutie niekoľkomiliónovej kaucie.

Skúsme však uzatvárať. Zavlčenie (nie únos – to je úplne iný trestný čin) bol veľmi zlý politický ťah Vladimíra Mečiara. Hlúpo a naivne si myslel, že zverejnenie skutočností, že prezidentov syn je dôvodne podozrivý z vážnej trestnej činnosti, povedie k jeho abdikácii, čo bolo viac než prostoduché. Naopak, tento čin extrémne spolarizoval politickú scénu na Slovensku a spôsobil, že sa Mečiar ako osoba stal pre väčšinu politického spektra neprijateľný.

Od filmu, ktorý sa zaoberá takou výbušnou politickou témou, som očakával, že podá o dobe a jej aktéroch komplexný obraz. To by ho však musela režírovať skutočná režisérka osobnosť, a nie trápna politická agitátorka Mariana Čengel Solčanská. Asi to cití aj sama, lebo sa zapovedala, že už nikdy film podobného charakteru nenakrúti. Treba len dúfať, že svoje odhodlanie nikdy neporuší.

Maják v mori konzumizmu

Eva ZELENAYOVÁ

Keď bruselskí byrokrati predpisovali tvary uhoriek či mrkvy, euroobčania nechápavo krútili hlavami. No nebolo jednoduché presvedčiť ich, že je to nezmysel. Pokuta dvestopäťdesiatistíc eur za každého odmietnutého utečenca z pridelených kvót jednotlivým štátom Únie už poriadne zatriasla dôverou v zmyslupnosť projektu spoločnej Európy. Ale ostatný príklad z Veľkej Británie, keď feministické a gender organizácie rozčúlili informácia na tehotenskom oblečení: „...Zosilnené okraje dlhšie vydržia, takže mamička bude mať menej práce,“ je učebnicovým príkladom, ako ďaleko sme sa v Európskej únii dostali v strácaní zdravému rozumu. Podľa nich mal reťazec použiť termín „mamy a otcovia“ alebo „rodičia“. Na tehotenské oblečenie!

Je nesporné, že Európa sa čím ďalej, tým viac sekularizuje. A to

dokonca programovo. Cez agendu ľudských práv vnucuje kontinentu sexizmus, ktorý je v kresťanskom ponímaní morálky neprípustný. Európska demokracia vyrástla na kresťanstve, priznáva to aj jeden z architektov Európskej únie Robert

POZNÁMKA

Schuman. Dokonca pripomína, že „demokracia má základ v evanjeliu, pretože jej hnacím motorom je láska“. Ak sa okolo seba obzrieme, musíme priznať, že od idey zakladateľov EÚ sme sa poriadne vzdialili.

Neláska priam prší z parlamentu, od mnohých politikov, mimovládok, aktivistov. A je neprehliadnuteľná v médiách. Verejnoprávna televízia sa prepožičala na financovanie filmu Únos, ktorý láka do kín zneuctením symbolov štátu

a kresťanstva! Slovenské národné divadlo urobilo niečo podobné naštu-dovaním hry Natálka. Ak sa tvorcovia takýchto paškvilov domnievajú, že ide o prejav demokracie, veľmi sa mýlia. Rešpektovaný Schuman na túto tému uviedol: „Demokracia bude kresťanská, alebo nebude. Protikresťanská demokracia bude len karikatúrou, ktorá sa zvrhne na tyraniiu alebo anarchiu.“ V akom štádiu sa dnes Slovensko a Európa nachádzajú?

Schuman nám má aj dnes čo povedať. Ba práve dnes, keď sa tak zreteľne scvrkáva sloboda prejavu na úkor presadzovania protikresťanských názorov. Je veľmi ťažké v mori konzumizmu ísť cestou zachovania udržateľného rozvoja, ale inej cesty niet. Zvrátenou formou k preľudňovaniu planéty pristupujú majitelia svetového bohatstva. Na jednej

strane vymýšľajú spôsoby, ako znížiť počet obyvateľstva na zemi, na strane druhej financujú explóziu prístahovalectva do Európy, lebo vraj starý kontinent vymiera. Ibaže presuny obrovského počtu obyvateľstva cudzej kultúry a náboženstva znamenajú zánik kresťanskej Európy.

Aký postoj by mal demokrat zaujať v takej situácii? Opäť si stačí pripomenúť Schumana: „Nemôže akceptovať, že štát systematicky popiera náboženstvo, má voči nemu predsudky, ktoré vyjadrujú nepriateľstvo alebo opovrhovanie. (...) Ide o to, aby sme prijali obrovskú morálnu autoritu cirkvi, ktorú spontánne uznáva veľké množstvo občanov a takisto aj vysokú hodnotu jej učenia, ktorú doteraz nedosiahol nijaký filozofický systém.“ Je aktuálny Európsky parlament dedičom Schumanovej doktríny?

Podmienkou každého pokroku, okrem technologického, je zvládnutie morálky. Azda práve vinou tejto nerovnováhy sa už vyše polstoročie ľudstvo nielen v Európe zmieta v krízach. Je predsa nemorálne, aby osem rodín vlastnilo polovicu svetového bohatstva a vysmievalo sa zdravému rozumu. Aby korupčníci diktovali boj proti korupcii.

SPOZA OPONY

O Bratislave sa všeličo hovorí. Môj nezabudnuteľný zážitok sa zrodil v Štuttgarte, hlavnom meste Mercedesu, Porsche a Bádenska-Württenberska. Mal som dodať do hlavných televíznych správ šot s predsedom vlády tejto takmer jedenásťmiliónovej spolkovej krajiny. Koľko vám na to dajú, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo krátko pred vysielaním, stihli sme to presne. Šéf jeho kabinetu vo funkcii ministra sa spytuje: „A vy ste odkiaľ?“ – „Z Bratislavy.“ – „Jooooo, spýtal sa šéf vlády. Bude to maximálne päťdesiat sekúnd. Dobré, a začal odsýpať, slová zapadali do seba ako vytesané kamene. Bolo

SEBAOBRANA

Aktuálne dostávajú penzisti v priemere 425 eur mesačne, v roku 2030 budú dostávať už len 315 eur a v roku 2050 približne 250 eur. Zhruba takto negatívne by sa podľa niektorých prepočtov mohla demografická kríza premietnuť do výšky dôchodkov v nasledujúcich desaťročiach. Na ministerstve práce však vypočítali úplne iné sumy pre budúcich dôchodcov. Ešte optimistickjší sú analytici Rady pre rozpočtovú zodpovednosť, ktorá má za úlohu dohliadať, ako sa u nás hospodári s verejnými peniazmi.

Do penzie pôjdeme neskôr

Bez ohľadu na to, či sa naplnia optimistickjšie alebo pesimistickjšie scenáre, isté je, že do penzie budeme odchádzať o niekoľko rokov neskôr, než sa odchádza dnes. Na ministerstve práce očakávajú, že ak by sa všetko udržalo v dnešných cenách, budú aj v roku 2050 priemerné dôchodky nad 450 eurami. Pri výpočtoch vychádzajú z predpokladu, že človek odpracuje štyridsať rokov a bude dostávať priemerný plat.

Priemerná mesačná hrubá mzda bola v treťom štvrtroku 2016 až 889 eur, čiže aktuálny dôchodok z nej tvorí približne štyridsaťosem percent. V Rade pre rozpočtovú zodpovednosť síce predpokladajú, že pomer priemernej penzie a priemernej mzdy klesne na tridsaťštyri až tridsaťšesť percent, ale v peňažnom vyjadrení dôchodok stúpne v dnešných cenách na takmer osemsto eur. Vďaka rastu produktivity a reálnych miezd budú dôchodky výrazne vyššie, ako je ich súčasná úroveň, tvrdia analytici rozpočtovej rady. Pri výpočtoch predpokladajú dvojpercentný rast reálnych miezd každý rok. Rast ekonomiky je preto veľmi kľúčový faktor, ktorý bude ovplyvňovať životnú úroveň dôchodcov. K udržateľnosti systému vraj výrazne prispieje aj predĺžovanie veku odchodu do dôchodku.

Lenže kríza v roku 2008 ukázala, že ekonomike sa nemusi len dariť. V spomínanom roku skolabovala ekonomika zatažená obrovskými dlhmi. Tie sú dnes ešte omnoho vyššie. Navyše v dôchodkovom veku by u nás malo byť v roku 2060 podľa očakávaní ministerstva práce zhruba o sedemstotisíc ľudí viac než v súčasnosti. Ak by sa im malo v priemere vyplácať spomínaných 483 eur mesačne, vyžadovalo by si to v dnešných cenách desať miliárd eur ročne namiesto aktuálnych približne piatich miliárd.

S penziami napríklad súvisí aj počet exekúcií dôchodkov. Ten rastie rýchlejšie ako počet dôchodcov. Kým v roku 2014 bol počet exekvovaných dôchodcov 27 986 a zrážky z dôchodku mal každý štyridsiaty ôsmy dôchodca, vlni už bol počet exekvovaných dôchodcov 34 015, teda každý štyridsiaty prvý dôchodca. Uviedla to v Bratislave Ľudmila Grauzelová zo Sociálnej poisťovne. Podľa jej slov odchodom do dôchodku dlhy nezaničujú. Dôchodok je príjmom, ktorý nahrádza odmenu za prácu, a teda podlieha exekúcií rovnako ako mzda. Výkonu súdneho rozhodnutia podliehajú všetky druhy dôchodkov s výnimkou vianočného príplatku. Podľa súčasnej legislatívy musí dôchodcoví ostať určitá suma, ktorú nemožno exekvovať. V súčasnosti je to 198,09 eura a za každú ďalšiu vyživovanú osobu päťdesiat percent z uvedenej sumy.

Podľa Grauzelovej najčastejšou príčinou exekúcií sú nesplácané pôžičky nebankovým, ale aj bankovým subjektom, mobilným operátorom a podobne. Dôvodom bývajú aj dlhy voči zdravotnej a sociálnej poisťovni, vzniknuté ešte za aktívneho pracovného života dôchodcu. Nie je sa veru veľmi čomu radovať...

Robert LANDIS

Poslanci hlavného mesta sú podozriví z podplácania majiteľmi Petičný hazard s vôľou občanov

Zhovárал sa Ivan BROŽÍK – Foto: archív SNN

Udalosti okolo petície za zákaz hazardu v Bratislave už dva roky traumatizujú nielen hlavné mesto, ale čoraz viac sa stávajú precedensom pre celé Slovensko. Podozrenia na flagrantly porušovanie zákona, sled nezvyčajných náhod, vyjadrenia zúčastnených „off record“, to všetko dokazuje – že pre niekoho ide o naozaj vysokú hru a veľké peniaze. O čoraz horúcejšej téme sme sa rozprávali so starostom Mestskej časti Vajnory, poslancom Mestského zastupiteľstva hlavného mesta SR Bratislavy a aktivistom za zákaz hazardu na jej území Jánom MRVOM.

• Hlavné mesto nateraz prehráva boj s hazardom. Aj na základe zvláštnych argumentov niektorých poslancov a viceprimátorov, že (parafrázujúc) práve preto, že sú za zákaz hazardu, nemohli za tento zákaz hlasovať. Ako tomu treba rozumieť?

Pripomeňme si, že všeobecne záväzné nariadenie (VZN) neprešlo o jeden jediný hlas. Paradox je, že tri týždne predtým na mimoriadnom mestskom zastupiteľstve (MsZ) odsúhlasili poslanci môj návrh uznesenia, aby sa pripravilo VZN o Úplnom zákaze hazardu. Nerozumím doteraz trom veciam. Po prvé: prečo teda hlasovali pred tromi týždňami za toto uznesenie aj s tým, že tam slovné spojenie úplný zákaz hazardu? Po druhé: prečo aj po desaťhodinovej diskusii, v ktorej sme im vysvetľovali, že pôvodný zákon z roku 2012 bol zlý a nedovoľoval reguláciu hazardu vyberaním typu hazardu na území samosprávy a „hazardlobby“ ho ešte aj zle novelizovala na ministerstve financií v roku 2016 tým, že neumožňuje efektívne regulovať hazard, prečo nehlasovali za úpravu?

• Vyzerá to skôr, akoby sa neustále hľadali „zdôvodniteľné“ zámienky, ktoré by podporili zotrvanie hazardu v súčasnej podobe, a dokonca – to zatiaľ ešte málokomu došlo – jeho pôsobnosť aj legislatívne rozšírili.

Najskôr tvrdia, že chcú len štyri kasína v luxusných hoteloch pre zahraničných hostí, no ako ďalej v diskusiách na sociálnych sieťach vyšlo najavo, naraz ho chcú nielen tam, ale aj v obchodných centrách a v prevádzkach služieb. Ale to už vôbec nie je v súlade s ich tvrdeniami použitými na zastupiteľstve. Zákon je jednoducho katastrofálny a vytvára štyri skupiny budov, a to v prvej skupine

hotely, motely a penzióny; v druhej sú to obchody a služby, v tretej kultúrne zariadenia a vo štvrté napokon bytové domy. Tak teda ako postupne z poslancov, ktorí chcú tzv. reguláciu, vychádza na povrch na sociálnych sieťach v diskusiách, že chcú povoliť hazard v prvých dvoch skupinách, teda aj v budovách s obchodmi a so službami, potom je to ešte horšie ako doteraz z pohľadu počtu hracích automatov. Zákon núti totiž ich prevádzkovateľa mať nie päť, ale minimálne dvadsať automatov v herni.

• V poslednej novele vypadla zákonná možnosť nahlásiť v herni blízku osobu a zakázať jej tým prístup do nej. Pre koho je to zlepšenie?

Štúdia českej vlády tvrdí, že štát – spoločnosť, dopláca na každú korunu z hazardu troj- až štvornásobne viac finančných a iných spoločensky nutných nákladov. Hazard mu (a teda nám všetkým) vytvára čistú ekonomickú stratu. Tento priemysel je pritom ziskový, ale len a len pre vlastníkov herní.

• Zaujímavosť sa vyvíjala udalosti okolo petície za zákaz hazardu...

To je tá tretia vec, čo ma zaráža. Je to ignorovanie vôle 136 139 signa-

tárov – našich spoluobčanov. Tých, ktorí nás všetkých do mestského parlamentu posadili, aby sme boli ich predĺženou rukou a konali na základe ich vôle. Je to viac ľudí, ako bolo na samotných komunálnych voľbách v roku 2014!

• Aj v tomto prípade sa názorne ukazuje, ako sa na Slovensku akceptuje vôľa a názory obyčajných občanov Slovenska – petičné hárky sa rozkradli, petícia nebola vybavená v zákonnej lehote, v pozadí sa hovorí o veľkých peniazoch, ktoré ovplyvňujú samotné hlasovania na magistráte. Čo vy na to?

Pred jarnými prázdninami mi prišlo poštou odmietnutie trestného oznámenia podaného vo veci krádeže viac ako tretiny petičných hárkov. Nestíham sa čudovať, že vyšetrovateľ vyhodnotil krádež tak, že nevznikla škoda viac ako 266 eur. To je údajne cena papiera, ale že uniklo okolo štyridsať až päťdesiat tisíc osobných údajov spoluobčanov von z magistrátu, to sa nepovažuje za dôvod na vyšetrovanie. Lehota na vybavenie bola podľa mňa nedodrжанá (zo zákona šesťdesiat dní – pozn. red.) a kontrolovanie cez centrálnu evidenciu obyvateľov v Banskej Bystrici bolo nenormálne zdĺhavé. Dôvody vylúčenia percentá, a nie dvadsaťosem

Petičný aktivista Ján MRVA.

percent. To, že ide o obrovské financie, nasvedčuje aj nedostojná atmosféra, ktorá vládla pred Zrkadlovou sieňou magistrátu, keď majitelia herní bez okolov potvrdili, že tam pozvávali zamestnancov z rôznych kútov Slovenska. Šíрили sa aj neadresné a nekonkrétne šumy o tom, že poslanci, ktorí budú hlasovať proti zákazu hazardu, dostanú tridsať až päťdesiat tisíc eur a zaznamenal som aj dve trestné oznámenia. Ak by som konkrétne vedel kto, komu, kde, a koľko dal, tak podám trestné oznámenia aj ja, ale neviem to, počul som len sumy.

• Zdá sa, že moc peňazí tak ako často ovplyvňuje samosprávy, neraz riadi aj veľkú politiku – nie je to smutné dvadsaťsedem rokov „po“?

Je to viac ako smutné aj vzhľadom na budúce generácie obyvateľov našej krásnej krajiny, ktoré strácajú nádej a nevidia tu perspektivu pre spravodlivosť. Na novelách zákona o hazarde aj v roku 2012, aj v roku 2016 vidno, akú silu má „hazardlobby“ a kam až siaha. V susednom Česku podmienku tridsaťpercentnej hranice petičných podpisov ústavný súd zrušil. Načo potom sú komunálne voľby, kde si ľudia volia svojich zástupcov, ktorí rozhodujú o verejnom poriadku? Aj u nás bude na môj podnet o tejto, podľa mnohých protiústavnej podmienke rozhodovať, dúfam, čo najskôr Ústavný súd SR. Aj po splnení podmienky počtu obyvateľov pre petíciu a jej vybavenie magistrátom aj s komplikáciami okolo krádeže viac ako tretiny hárkov a odsúhlasení prípravy VZN o úplnom zákaze hazardu zastupiteľstvom vidno, že tá najdôležitejšia vec – odsúhlasenie VZN zatiaľ o jeden hlas neprešlo. To svedčí o tom, že „hazardlobby“ ide v Bratislave o veľké peniaze, ale je to aj precedens pre celé Slovensko.

O ČOM JE REČ

Opäť sme svedkami búrlivých diskusií, pri ktorých sa vo všetkých pádoch skloňuje slovo fašizmus. Vyprovokovalo ho najmä video týkajúce sa 14. marca. Nebudem sa vo svojej glose zapodievať touto kauzou, pretože sa o tom písalo a píše vo viacerých článkoch v našich novinách. Pritom video nastoľuje závažnú vec: aby sme sa v rámci demokracie a slobodnej diskusie venovali obdobiu prvej Slovenskej republiky, ale aj osobnostiam, ktoré s týmto historickým obdobím súvisia.

V súvislosti s hystériou, ktorá sa po odvysielaní spomínaného videa spustila, spomínam si na súdny spor Dušana Slobodníka verus Ľubomír Feldek. Obhajcom Dušana Slobodníka bol známy advokát Anton Blaha, ktorý sa v roku 2014 vyjadril v rozhovore E. Zelenayovej v SNN takto: „Áno, Slobodník spor vyhral, obhájil svoju česť, aj keď jeho život sa skončil. Išlo v ňom nielen o ochranu cti sedemnásťročného chlapca, ale aj celých generácií Slovákov, ktorí museli vstúpiť do Hlinkovej mládeže ako neskôr do ČSM či SZM. Bol to podľa mňa súboj s ohováraním Slovákov, proti falšovaniu histórie a kriminalizovaniu ľudí, na ktorý ľudsky

a mediálne doplatil Dušan Slobodník... Najvyšší súd správne judikoval, že kto hovorí o fašistickej minulosti Dušana Slobodníka, a teda aj celej jeho (teda aj našej) generácie, uráža ho, ponízuje jeho (a teda i našu) dôstojnosť a veľmi vážne zasahuje do jeho cti.“ Anton

O fašizme trochu inak

Peter ŠTRELINGER

Blaha veľmi presne pomenoval pocit, ktorý bol isto hlavným dôvodom, že prijal obhajobu Dušana Slobodníka. Sme svedkami toho, že vďaka polarizovaniu našej spoločnosti, veľmi často dochádza k obvineniam, že ten či onen človek je fašista. I ja som to zažil, keď som ako redaktor pracoval v denníku Slovenská republika. Bol som účastníkom rozhlasovej diskusnej relácie, do ktorej ako poslucháč vstúpil viacnásobný minister vnútra, poslanec parlamentu Ladislav Pittner a zúrivo sa na mňa osopil, že naše noviny sú fašistické. Ohradil som sa, že nie naše noviny, ale otec Ladislava Pittnera bol počas druhej svetovej vojny členom Deutsche Partei

a veliteľom židovského zberného tábora v Malackách, za čo bol po vojne ako nacistu odsúdený. Súžil som Pittnerovi o tom napísať reportáž, čo som i splnil. Moje reportáže v troch častiach vyšli pod názvom Spravodlivý medzi národmi...

Ale vrátim sa ešte k Dušanovi Slobodníkovi. Poznal som ho dobre, stretával som sa s ním ako pracovník literárneho oddelenia vo Zväze slovenských spisovateľov. Keď oslavoval svoju päťdesiatku, mal som napísať o ňom medailón. „Dušan,“ opýtal som sa ho rozpačito, „a čo napíšem o tých deviatich rokoch, čo si strávil tam v stalinskom gulagu?“ Dušan sa zasmial: „O tom nič nepíš! Ten čas akoby vôbec nebol. Ja vlastne ani neoslavujem päťdesiatku, ale skôr štyridsať rokov!“

Bol to naozaj mladistvý muž, plný sily a elánu. Ktorýsi raz som s ním bol v rámci tvorivého štipendia v Budmericiach, Dušan Slobodník mal hneď vedľajšiu

izbu. Nevedel som sa sústrediť na prácu, cez stenu som stále počul jeho písací stroj. To nebolo písanie, to bola paľba z guľometu. Jeho pracovitosť sa nikto nevyrovnal. A v čase oddychu občas sme si zahrli spolu pingpong či tenis. I tu bol neporaziteľný. Spomínam si, že spolu s ním si rád zahral i Ľubomír Feldek. Všetci sme veľmi dobre vedeli o tej nešťastnej „epizóde“ v Sekuliach, kde sa Slobodník zúčastnil na akomsi „diverznom“ kurze, organizovanom pre členov Hlinkovej mládeže nemeckou brannou mocou. A za túto účasť bol odsúdený sovietskym vojenským súdom na pätnásť rokov nútených prác. Všetci sme to vnímali rovnako: ak aj bol za niečo vinný, nuž potom trest, ktorý si za to vyslúžil, bol neprimeraný, krutý.

Dušan Slobodník bol vynikajúci znalec cudzích jazykov. Naučil sa ich v gulagu! Po prevrate v roku 1989 vstúpil do slovenskej politiky. No bol to veľký vlastenec, jeho slovenské presvedčenie bolo cítiť z každého jeho činu. Aj keď sa stal v roku 1992 ministrom kultúry! Hanlivé osočenie Ľubomíra Feldeka spôsobilo mu asi väčšie rany na duši ako pobyt na Sibíri. Do svojej smrti v roku 2001 sa už z toho nespamätal. V apríli uplynul deväťdesiat rokov od narodenia Dušana Slobodníka.

Americkú réžiu arabskej jari v Sýrii dôrazne prekazili Rusi

Prinesie leto na Blízky východ mier?

Ludovít ŠTEVKO – Foto: ZATL

Podľa správy Organizácie na ochranu detí Save the Children najmenej tri milióny detí v Sýrii vo veku do šesť rokov počas svojho života nezažili nič iné ako vojnu. Prejavujú sa u nich symptómy tzv. „toxického stresu“, ktoré vedú k sebaopoškodzovaniu i samovraždám.

Dlhodobé pôsobenie extrémneho ohrozenia a úzkosti následkom vojnového konfliktu je príčinou vážnej psychickej traumy: sýrske deti sa zajakávajú, majú vážne problémy s rečou a niektoré celkom prestali hovoriť.

Trauma sýrskych detí je sprievodným znakom vojnovnej drámy na Blízkom východe popri kolosálnej humanitárnej katastrofe, ktorú spre-vádzajú patologické črty fanatizmu a vojnových zločinov. Žiaľ, humanitárne organizácie sú iba štatistom v tejto strašnej hre, bezmocným pozorovateľom bez významnejšieho vplyvu, lebo na Blízkom východe je priveľa politických záujmov vonkajších mocností, na ktoré slabá autorita OSN nestačí.

■ MOCENSKÉ ZÁUJMY

Súčasná vojna medzi kľúčovými hráčmi na Blízkom východe sa začala akciou Západu, známou ako arabská jar, ktorá mala pod hlavičkou demokratických zmien vojenskými prostriedkami (bombardovaním a tajnými operáciami) zmeniť svetovú politiku na prospech upadajúceho vplyvu USA. Lenže „úspech západnej demokracie“ sa zatiaľ nikde nedostavil, chaos sa prehĺbil a vojna pokračuje ďalej formou nekontrolovateľných vnútorných konfliktov a totálnej ekonomickej deštrukcie.

V blízkovýchodnom teritóriu sa stretávajú záujmy a ciele niekoľkých zoskupení. Prvou je teroristické zoskupenie pod hlavičkou Islamského kalifátu Iraku a Levantu, zná-

Ruská aviacia sa pripravuje na bojovú akciu na sýrskej základni Chmejmín.

mejšieho ako Islamský štát, ktorý tvoria rôzne islamistické hnutia ako Džabhat an-Nusra s prepojením na al-Káidu, prápory Ahrár aš-Šám, brigády at-Tawhíd a ďalšie skupiny hrdlozov. Druhú skupinu tvorí legítimná sýrska vláda na čele s Bašarom Asadom s podporou šiitskeho Iránu, Iraku a Hizballáhu a s razantným vstupom Ruska do konfliktu na strane Damasku. Tretiu dvojtvarnú skupinu predstavuje Washington s podporou Británie a Francúzska, pretože vo vyvolaní vojny v Sýrii proti Bašárovi Asadovi a nepriamo aj vo vzniku tzv. Islamského štátu

má prsty práve táto skupina krajín NATO.

■ LABYRINT ZÁUJMOV

Osobitnou skupinou je Islamská koalícia proti terorizmu, ktorú tvorí tridsaťštyri sunnitských štátov s dominanciou dvoch regionálnych mocností: monarchie Saudskej Arábie a Turecka. Saudský princ Salman oficiálne vyhlásil, že tridsaťštyri sunnitských štátov je pripravených „čeliť terorizmu, ktorý sa stal hrozbou pre záujmy islamského národa, na základe práva ľudí na sebaobranu“. Nie je celkom jasné, o aký boj proti akému terorizmu ide, ale súdiac

podľa politiky a rétoriky Saudskej Arábie terčom môže byť len Asad a jeho armáda. Vlastnú agendu si na Blízkom východe presadzuje Izrael, ktorému vyhovuje konflikt v Sýrii, aj existencia ISIS, čomu nasvedčuje fakt, že vytvoril strategické spojenectvo s Tureckom aj so Saudskou Arábiou.

Mnohí analytici sa zamýšľajú nad záujmami Ruska v tomto regióne. Odpoveď pritom nie je zložitá, dá sa vysvetliť tým, že pre Rusko bola oblasť Sýrie a Blízkeho východu vždy blízka a strategicky významná. Rusko je tradičný spojenec Sýrie, má tu námornú a leteckú základňu blízko mesta Lázikija a má aj svoje ekonomické dôvody. Plánované plynovody vedúce z Arabského polostrova cez Sýriu a Turecko na európsky kontinent by Moskvu odstrihli od dodávok plynu do Európskej únie. Prekážkou realizácie tohto projektu Kataru a Saudskej Arábie je odmietať stanovisko Bašara Asada. Rozbitie Sýrie podľa irackého a líbyjskeho modelu by bolo pre Rusko nebezpečné nielen ekonomicky, ale predstavovalo by priame ohrozenie: Sýria by sa mohla stať nástupiskom boja USA a NATO proti Iránu, čo by uvítali producenti energetických surovín na Arabskom polostrove, ale najmä Izrael. Súčasne by to znamenalo prenesenie vojny na hranice s Ruskom.

■ ROKOVANIA V ASTANE

Situácia v Sýrii, kde sa križuje priveľa cudzích záujmov, je však v posledných mesiacoch optimistická. Islamisti stratili na tomto území v porovnaní s rokom 2014 viac ako tretinu územia a spoločné mohutné údery ruského letectva a pozemných síl Asadovej armády výrazne oslabili Islamský štát vojensky, ako o tom svedčí oslobodenie Aleppa na severovýchode Sýrie a opätovné dobytie púštného mesta Palmýra. Predzvestou riešenia dlhotrvajúcej sýrskej krízy boli nedávne rokovania v kazašskom hlavnom meste Astana za prítomnosti zástupcov Ruska, Turecka a Iránu, ktoré sa

skončilo dohodou, že konflikt medzi vládou Bašara Asada a povstaleckou opozíciou podporovanou Západom nemá vojenské riešenie. Deklarácia z Astany zároveň nepripúšťa úvahy o rozdelení Sýrie na základe etnického či náboženského členenia. Je to odkaz americkým jastrabom z bývalej Obamovej a Clintonovej administratívy, že treba zabudnúť na politiku zmeny režimu v Sýrii.

■ SPIATOČKA USA

Nový šéf Bieleho domu vyhlásuje, že jeho hlavným cieľom je boj proti radikálnemu islamizmu. O odchode Bašara Asada sa už v štátnom departemente USA nehovorí, čo je oproti Clintonovej blízkovýchodnej politike obrát o 180 stupňov. Ankara, ktorá sa tiež netajila svojím odporom voči Asadovi, zmenila rétoriku a pod dojmom nového zahranično-politického kurzu establishmentu Donalda Trumpa uznala realitu, že doterajšia americká politika v Sýrii je neudržateľná.

Črtá sa začiatok pozitívneho vývoja na Blízkom východe? Tieto otázky si kladú mnohí Američania unavení z nespočetných agresívnych vojen, ktoré sprevádzali úradovanie každého amerického prezidenta od čias kórejskej vojny Harryho Trumana cez roky trvajúce vojnové ťaženie vo Vietname Lyndona Johnsona po iracké dobrodružstvo a nastolenie „trvalej slobody“ v Afganistane Georgea Busha či líbyjskú bezletovú zónu Baracka Obamu.

Ukazuje sa, že nový americký prezident je z inej cesty. Trump je podnikateľ a podnikaniu sa podľa jeho chápania najlepšie darí v mieri. Či sa mu to podarí napriek domácim jastrabom typu senátora McCaina, ktorému by neprekážalo, keby Spojené štáty začali už zajtra vojnu s Ruskom, je otázkou času a vývoja na americkej vnútro politickej scéne. Zápas o mier v Sýrii ešte potrvá, ale zdá sa, že tohoročné leto bude v znamení uzmierenia.

Ludovít Štúr sa ako prognostik slovenského národa vôbec nemýlil

Idea zjednotenia Slovanstva je stále živá

Ludovít ŠTEVKO – Foto: archív SNN

Od Západu sme sa naučili veľa, veľmi veľa, ale nemôžeme začať tým, čím sa sám privádza k úpadku...

(Ludovít ŠTÚR: Slovanstvo a svet budúcnosti)

Koncom roka 2016 vyšiel zborník Slovanstvo a svet súčasnosti, ktorý je autentickým záznamom prednášok a dokumentov z medzinárodnej konferencie Spoločnosti slovenskej inteligencie Korene. V súčasnej Európe, zmietajúcej sa v hodnotovej kríze, sa stáva výzvou na vytvorenie identity, ktorá by vychádzala z kultúrnej a civilizačnej podstaty slovenských národov. Zborník je vlastne od roku 1989 prvým podujatím slovenskej inteligencie hlásiacej sa otvorene k odkazu Ludovíta Štúra a k jeho často zatracovanému a nepochopenému testamentárnemu dielu Slovanstvo a svet budúcnosti.

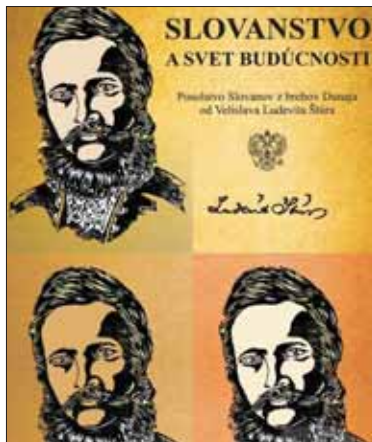
Pravdaže, o politologickom teste slovenského veľikána sa už neraz hovorilo na rozličných stretnutiach ponovembrových analytikov a písalo v článkoch širiteľov novej osvety, ktorým nevoňala Štúrova kritika politického vývoja v Európe a najmä jeho sklamanie zo západného sveta. V spise Slovanstvo a svet budúcnosti sú západnej spoločnosti adresované takéto slová: „Niet tu pokoja ani stálosti, všetko sa valí a tlačí vpred, rúti sa, a všetci tu vidia svoje konečné vytúžené šťastie – v záhube! Jedna revolúcia bude nasledovať za druhou a po každej na tom budú národy Západu horšie ako predtým...“ Alebo: „Západným duchom času je poznačená aj výchova, tento duch je ochabnutý, ospalivý, zo zásady sa vzdal akejkoľvek prísnosti, zmäčkosť, pôžitkárstvo, hojnosť čoraz väčšmi vytlačujú bývalú zdržanlivosť, vážnosť, niekdajšiu činnosť...“ Dnes musíme uznať, že Ludovít Štúr sa ako prognostik nemýlil. Lenže v porevolučnom nadšení zo Západu nová moc tieto slová považovala za

spiatocnícke a heroický výkon štúrovskej generácie za zápečníctvo.

■ OHOVÁRAČI OTCOV NÁRODA

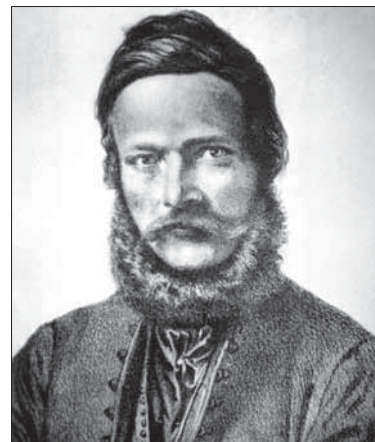
Prvý ponovembrový minister školstva Ladislav Kováč, obdivovateľ grófa Štefana Sečeniho a Ludovíta Košuta, sa vo svojej stati Slovenskú vedu treba budovať na jej uhorských základoch takto úprimne vyznal zo svojho európanstva: „Patrim k tým, čo sú presvedčení, že realita histórie, obraz dejín, aké slovenskému spoločenstvu, keď sa začalo konštituovať do podoby moderného národa počiatkom 19. storočia, vnútili jeho ‚zakladajúci otcovia‘ Ludovít Štúr a jeho generácia, je nedobrá a treba ho opustiť.“ Na inom mieste k tomuto svojmu tvrdeniu ešte dodáva: „V duchu tradície, ktorej sa kládli základy a ktorá nás doteraz sťahuje k zemi ako trestanecká guľa, začala sa éra ‚romantickej vedy‘: pseudojazykoveda Štúra a Hodžu, pseudohistória Viliama Paulinyho-Tótha a Františka Sasinka.“

Kováč zašiel vo svojej nevraživosti k Štúrovi a štúrovcovi tak

ďaleko, že ich aj neskôr v rozhovore pre Pravdu (11. 11. 2009) síce považuje za čestných a obetavých ľudí, „len sa im toho vzdelania nedostalo dosť, trpeli polovzdelanosťou a pomýlili sa v národnej ideológii, ktorú nám vymysleli“.

Čo k tomu dodať – Štúr, ktorý študoval okrem histórie modernú jazykovednú teóriu u vynikajúceho nemeckého jazykovedca A. F. Potta v Halle a ovládal desať cudzích rečí, bol jazykovým diletantom a úzkoprým jazykovým nacionalistom? Bola to polovzdelanosť, keď štúrovska generácia študovala na európskych univerzitách, a bolo to zápečníctvo, keď sa Štúr na uhorskom sneme v Bratislave 3. marca 1848 ako poslanec za mesto Zvolen zápalito zasadzoval za národné, politické

a sociálne práva pospolitého ľudu? Aký to paradox, že Ladislavovi Kováčovi v roku 2017 udelil prezident Andrej Kiska štátne vyznamenanie „za dlhoročné mimoriadne zásluhy o rozvoj Slovenskej republiky v oblasti výchovy a vzdelávania“. Mladá slovenská generácia sa má od koho učiť!

■ RENESANCIA VZŤAHOV

Našťastie, na Slovensku vyvíja svoju činnosť aj iná inteligencia s prívlastkom vlastenecká, ktorá sa hlási o slovo aj bez medializácie a vyznamenaní. Už len samotný fakt vydania zborníka Slovanstvo a svet súčasnosti s prednáškami osobností z kultúrnej, hospodárskej, politickej a historickej vednej sféry, ako sú Viliam Hornáček, Viktor Timura, Peter Staněk, Michail Jurijevič Dronov, Pavel

Mičianik, Jozef Mižák, Dušan Šlosár, Andrej Janco, František Škvrnda, Roman Michelko, Ľubomír Huďo a i., svedčí o širokom zábere tejto témy v čase, keď sa naša historiografia i politika zmieta v pohľade na minulosť, preberá cudzí model dejín a opiera sa o rusofóbne politicko-vojenské animozity Západu na úkor domácich hodnotových tradícií, pocitu spolupatričnosti a zdravého patriotizmu.

Politológ Roman Michelko považuje myšlienku slovanstva za životaschopnú a prítlačivú, ak sa „dokáže vymedziť voči egoistickému nihilistickému Západu, ktorého hodnoty reprezentuje len konkurencia, individualizmus, vláda diskretných (neviditeľných) elit a dokáže prezentovať jeho atraktívnejšiu alternatívu“.

V súčasnosti je idea slovanstva vplyvom globalizácie a neoliberalizmu v súčasnom svete politicky potláčaná a na Slovensku marginalizovaná témou. Ukazuje sa však, že v hodnotovo rozhranej Európe je potrebné popri množstve ekonomických a bezpečnostných problémov diskutovať aj o tejto téme: čo môže dať svetu Slovanstvo a ako vnímať jeho rolu v medzinárodných vzťahoch.

Organizátor konferencie Viliam Hornáček hovorí: „Nefakajme sa veľkých ideí a plánov, nebojme sa vlastnej smelosti ani svojich prirodzených práv a záujmov. Ešte sme – ako Slovanstvo – nepovedali svoje hlavné a zásadné slovo do dejín ľudstva. Tak ho povedzme teraz! Čas našej zrelosti aj doba, ktorú prežívame, nás k tomu naliehavo vyzývajú.“

Časový oblúk od prvého vydania Štúrovho spisu Slovanstvo a svet budúcnosti v ruštine v roku 1867 nie je ani v súčasnosti uzavretý. Pretrvávajú stále. Pretrvávajú tým viac, čím viac sa ukazuje potreba humanizácie spoločnosti, v ktorej žijeme, čím viac potrebujeme renesanciu vzájomných vzťahov medzi slovenskými národmi, ale aj národmi Európy a sveta.

JAZYK A DOROZUMIEVANIE

Pri tvorbe textu prostredníctvom klávesnice počítača umožňuje vytvárať medzeru najväčší spomedzi všetkých klávesov – medzerník. Mnohých tvorcov digitálneho textu to pravdepodobne zvädza používať medzerník nielen na oddeľovanie slov, ale vkladaním medzier aj na posúvanie alebo premiestňovanie častí textu na potrebné či želané miesta. Nadbytočné medzery často vedú najmä pri preformátovaní textu k jeho veľmi bizarej výslednej úprave. Ak je totiž zarovnávanie textu zvolené podľa pravého aj ľavého okraja, textový program v prípade potreby rozšíri medzery medzi slovami tak, aby zachoval požiadavku na zvolenú šírku okrajov strany.

Medzera v interpunkcii

Tvorba textu na počítači vyžaduje použitie medzery nielen medzi slovami, ale aj v ďalších prípadoch: **1. Medzera je za interpunkčným znamienkom** – výnimkou je písanie spojovníka (bez medzier pred aj za spojovníkom), písanie čiarky v desiatinných číslach, bodky alebo dvojbodky v časových údajoch, bodky v dátume a číselnom označení kompozičných úrovní textových častí – kapitol, podkapitol či odsekov (0,12; 13.00 h; 1:23:45 h; 5:30 min.; 12.1.2013; 1.2.1), tiež písanie apostrofu na začiatkovej pozícii, ľavej zátvorky (HC „05 Banská Bystrica“) a lomky (1/3, prípony -ár/-áreň); medzera pred aj za lomkou sa uplatňuje iba pri grafickom oddeľovaní veršov v súvislom texte: Ja sladké túžby, túžby po kráse / spievam peknotou nadšený, / a v tomto duše mojej ohlase / svet môj je celý zavrený... **2. Medzera sa používa pred a za pomlčkou, úvodzovkami; tiež pred bodkou vo funkcii znamienka násobenia** (2 . 3 čiže dvakrát tri) **a pred dvojbodkou pri vyjadrovaní pomeru, mierky** (3 : 2; 1 : 250 000). **3. Medzera je pred znakom percenta, promile, priemeru, paragrafu, stupňa Celzia** (33 %, 3 ‰, Ø 30 mm, § 3, 30 °C). **4. Medzera je medzi číslom a značkou fyzikálnej jednotky** (napr. 2 l, 3 m, 4 kg).

So špecifickými interpunkčnými pravidlami a typografickými zásadami sa stretávame pri vypracúvaní rôznych písomností (úradných a obchodných listov, správ, smerníc, zápisní, posudkov a i.) v administratívne alebo pri citovaní, odkazovaní a tvorení bibliografických zápisov podľa bibliografickej normy. V administratívnej aj v bibliografii sa požaduje používať jednotný systém interpunkcie a v bibliografických zápisoch musí každý informačný prvok v odkaze byť zreteľne oddelený od nasledujúceho prvku interpunkčným znamienkom. Na oddeľovanie informačných prvkov v štruktúre bibliografického zápisu sa používajú ako interpunkčné znamienka bodka, čiarka, pomlčka, bodkočiarka a medzera: KRÁLIK, Ľubor: Stručný etymologický slovník slovenčiny. 1. vyd. Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV; Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV. 2015. 704 s. Medzera tak patrí k základným a pravidelným grafickým prvkom a komponentom textu. V texte sprostredkovanom počítačom vzniká rovnakým spôsobom ako písmená a znamienka – stlačením príslušného klávesu na klávesnici, a preto je potrebné, aby jeho správne a funkčné používanie usmerňovali zreteľné a náležité zásady či pravidlá.

Ivan OČENÁŠ,
Katedra slovenského jazyka
a komunikácie FF UMB v Banskej Bystrici

Hovoríme so spisovateľom, historikom a umenovedcom Milanom AUGUSTÍNOM

Literatúra je krásne hľadanie

Zhovárал sa: Maroš M. BANČEJ – Foto: autor

Literatúra faktu, ale aj beletria či zaujímavé projekty zviditeľňovania nielen našej histórie. Takto by sa dal charakterizovať autorský záber spisovateľa, historika a umenovedca Milana AUGUSTÍNA, ktorý okrem bohatej úrody kníh inšpirovaných slovenskou, ale aj egyptskou či polynézsou históriou je napríklad aj autorom libreta úspešnej výstavy Napísané zostáva, na ktorej v roku 1997 na nádvorí Bratislavského hradu predstavil výber faksimile najstarších zachovaných písomných dokumentov viažucich sa k obdobiu Veľkej Moravy

• Máte na svojom konte takmer tridsať kníh literatúry faktu, beletrizovanej literatúry faktu, ale aj beletrie. V každej z nich ponúkate čitateľovi nové fakty z histórie a pozývate ho takpovediac na dobrodružnú cestu objavovania súvislostí. Je podľa vás historické povedomie na Slovensku dostatočné alebo nás v tejto oblasti čaká ešte kus práce?

Fenoméni povedomia, teda národného, kultúrneho, ale doslova aj ľudského tu už akosi tradične absenteje. A je to mezdigeneračný jav azda dnes ešte viac vypuklý ako voľakedy. Je to historická stigma, ktorú sa usilovala odstrániť už družina štúrovcov. Nečudo, keď tlak uhorskej vládnucej vrstvy vytvoril takzvané maďarské povedomie bol enormný a takmer sa mu to podarilo. Ale ani bývalé Česko-Slovensko nezačalo dobre, keďže koncepcia „československého národa“ bola v prvom pláne sice záchranou Slovákov a slovenčiny, ale potom pôsobila vyslovene negatívne. Podľa Ottovho slovníka ekonomického zo začiatku tridsiatych rokov v hesle Slovensko nájdete vyjadrenie: „Slovensko bude naša koloniálna zem, vid'. Rusko se Sibiři...“ Nasledovalo veľmi problematické obdobie prvej Slovenskej republiky a napokon šesťdesiate roky, ktoré viedli k Bratislavskej a Pražskej jari. Vieme, ako to, žiaľ, dopadlo. Nezabudnime, že v roku 1968 bol podpísaný zákon o Federácii národov Čechov a Slovákov a z územia Slovenskej republiky sa konečne dokonca stala samostatná cirkevná provincia! Tam začali rásť skutočné korene slovenského národného povedomia, a to by si mali uvedomiť tak predstavitelia ministerstva školstva, ministerstva kultúry, Matica slovenskej, ako aj členovia iných cirkví. A dnes? Zabúdame aj napriek informačnej explózii internetových síti alebo aj „vdaka“ nim na štúrovcov i na slovenskú modernu, Slovenské národné povstanie a všetko to, čo nás robí ozajstnými Slovenkami a Slovákmi, ktorých jazyk je esperantom všetkých slovanských jazykov.

• Medzi vaše kľúčové témy patrí aj história banských miest na Slovensku a ťažba a spracovanie drahých a farebných kovov. Prečo práve táto banská oblasť je vám blízka?

Narodil som sa v Banskej Štiavnici, teda som ozajstný Štiavničan. Tam som aj vychodil slávnu Banickú školu a v jej prostredí som pracoval ako banský technik niekoľko rokov. Baníctvo, slávna banská história spojená so Slovenskom, pamiatky na ťažbu drahých a farebných kovov, ktorá nemala vo vtedajšej Európe obdobu, to všetko ma neustále fascinuje, láka a priťahuje svojou magickou silou. Dodnes som podpredsedom, aj keď už len čestným, Banskostíavnicko-hodrušského banického spolku a čestným členom viacerých iných banických spolkov. To sa odrazilo aj na mojej publikačnej a predtým aj výskumnej činnosti.

• Ste teda rodák z Banskej Štiavnice a vo vašich knihách cítiť, že k tomuto mestu máte silný srdcový vzťah. Čo pre vás Banská Štiavnica znamená?

Štiavnica, ako som už povedal, je moje rodné mesto. Stále ma očarúva a prináša nové a nové podnety, niekedy však aj sklamanie a malé či väčšie žiaľ. Mesto totiž nerobia len pamiatky,

V literárnom a vo vedeckom portfóliu Milana AUGUSTÍNA pribúdajú ďalšie plány.

ale najmä ľudia, a tých z mojej generácie akosi ubúda. Ale taký je už život. Nastupujú nové a nové generácie a ich príslušníci si musia uvedomiť, kto sú, odkiaľ prichádzajú a kam smerujú. Na to sa musia veľa naučiť, mnohé zhodnotiť a prehodnotiť, lebo každý sa do smrti učí! To platí aj pre dnešných mladých ľudí, aj keď majú pre svoje vzdelanie iste oveľa viac možností. Len neviem, či aj ochoty... Svet, teda aj ten ich, sa neustále mení, a nie je to len otrepané klišé, ale skutočnosť, ktorú radi ignorujeme. To platí aj o mojom rodnom meste a jeho obyvateľoch. Zdá sa, že napriek všetkému sa trend vývoja či možného rozvoja mesta uberá pozitívnym smerom.

• Tajomný rád templárov je v poslednom desaťročí témou, ktorej sa venujú seriózní autori, ale aj tvorcovia svetových knižných či filmových bestsellerov. Medzi vaše jedinečné objavy patrí nález najstaršej datovanej pamiatky na templárov s vročením 1255. Mohli by ste tento unikát predstaviť?

Donedávna o templárskych rytieroch prežívali skôr len legendy. Dokonca niektorí historici tvrdili, že nikdy na našom území nepôsobili, napriek tomu, že existuje krátky dokument o zrušení rádu uhorských templárov a ich podriadenie rádu johanitov a ich viedenskému veleniu. Roku 2011 som objavil kamenné umývadlo, latinský lavábo, na ktorom sú vytesané latinské písmená tvoriace skratku: T/emplum/ O/rdum/ l/esu/ C/ hristi/ E/ccelsiae/ s datovaním 1255. Preklad znamená: Templársky rád cirkvi Ježiša Krista 1255. Najzaujímavejším faktom je, že datovanie rokom 1255 je najstarším známym a zachovaným číselným datovaním arabskými číslicami na Slovensku! Tento objekt bol pôvodne v obci Vyhne. Na konci 19. storočia bol prevezený do jednej osady vedúcej z tejto obce na vyšinnú osadu ležiacu pri ceste na hrad Teplica, týčiaci sa nad záverom Sklenoteplíckej doliny. Tento nález evokuje nové historické a ekonomické súvislosti spojené s baníctvom, ale aj s vtedajšou ekonomikou, diplomaciou a právno-spoločenskými skutočnosťami v období 13. storočia.

• Prestoovali ste mnohé pre našinca exotické kúty sveta. Jedným z určite najexotickejších je Veľkonočný ostrov. Čo vás na tento záhadami opradený kút zemegule viedlo?

Stredoslovenská oblasť bola vytvorená obrovskými vulkánmi

v období nazývanom geológmi ako obdobie neovulkanizmu. Jeden z najväčších bol vulkán neďaleko Banskej Štiavnice. Po jeho výbuchu zostala obrovská kaldera a v nej na jej severnom okraji vzniklo geologickými pochodmi rozsiahle rudné bohatstvo, ktoré dalo základ ťažbe drahých a farebných kovov a vzniku banských miest. Mimo ťažby kovov sa však ťažili aj rôzne sopečné materiály – tufy, ryolity a iné. Z tufov sa tesali kamenné články a sochy. Ich trvácnosť je pomerne krátka, pretože obsahujú veľké množstvo síry a iných prvkov, ktoré reagujú s vodou, a tak sa tento materiál drobí a rozpadá. Vznikla otázka, ako spevniť (spetrifikovať) umelecké diela vytvorené z týchto materiálov. A teraz, čuduj sa svete, prichádza takmer stratený ostrov v Tichom oceáne nazývaný Rapa Nui – Veľkonočný ostrov, kde domorodé populácie vytvorili plošiny ahu s monumentálnymi plastikami predkov, ktorí mali chrániť a vytvárať jednotu medzi živými a mŕtvymi. Aj tieto plastiky boli vytvorené zo skameného sopečného popola z krátera sopky Rano Raraku. V osemdesiatych rokoch sa upriamila pozornosť na projekt petrifikácie týchto sôch, a tak sme sa aj my na Slovensku zaujímali o možnosť zúčastniť sa na tomto projekte. Takto sa u mňa sformoval záujem o samotný ostrov, jeho históriu a vnímanie jeho kultúry v kontexte s Južnou Amerikou a so stredopacifickou oblasťou. Navštívil som viacero pacifických ostrovov, študoval som tamojšie kamenné plastiky a ich výtvarný kontext a spojitost s markézskou a tahitskou kultúrnou históriou. Napísal som o tom knihu s názvom Omyl pána Hayerdahla, ale so záujmom o túto oblasť sveta som neskončil.

• Jedným z perspektívnych, nielen finančných zdrojov na Slovensku je turizmus. Máme na to predpoklady od krásnej prírody cez liečivé pramene až po bohatú históriu. Ale „vlak“ turistického ruchu sa rozbieha trochu pomaly. Aj vo vašej rodnej Banskej Štiavnici. Čo by ho pomohlo zrýchliť?

Turizmus sa iste rozbieha, najmä ten náš domáci, ale myslím si, že bude potrebné prijať a rozpracovať novú stratégiu turizmu, do ktorého treba zahrnúť aj výchovné projekty pre školy všetkých stupňov. Aby sa deti a mládež naučili, čo vzácne je u nás v prírode, aké máme ojedinelé prírodné danosti, ako sa v minulosti

využívali, ale aj ako ovplyvňovali a formovali vývoj našich predkov. Nazvime to populárnou ekológiou a históriou, ktoré by boli spojené i s folklórnymi a gastronomickými tradíciami toho-ktorého regiónu či lokality. Je predsa paradoxné, že v tatranskej chate nemajú syr alebo bryndzu, ale ponúkajú vám na raňajky krevetový koktejl! Pýtal som si praženicu a odpoveď znela: To nemáme v ponuke. Pritom domáce špeciality slovenskej kuchyne, kvalitný chlieb a osobitné regionálne jedlá by iste vedeli oslovit domácich aj zahraničných turistov. Aj tým sa vytvára povedomie mladých ľudí a ich záujem o vlastnú krajinu a vytvára sa fenomén národnej hrdosťi.

• Nadviažem na váš exkurz do kulinárskej oblasti. Nedávno uzrela svetlo sveta vaša zatiaľ ostatná kniha Orfeus kuchyne, ktorá je venovaná okrem iného aj kuchárskemu majstrovi Ondrejovi Antovskému.

Kniha je súhrnom informácií o dejinách vystahovania slovenských luteránov na Dolnú zem v 18. storočí, ako aj o repatriácii časti z nich po druhej svetovej vojne. A opäť je tu moja rodná Banská Štiavnica a Hotel Grand, kde sa vyučil kuchársky majster Ondrej Antovszky a kde sa začala jeho cesta životom až po šéfa Klubu slovenských spisovateľov. Do knihy som teda zaradil aj históriu vzniku Domu slovenských spisovateľov a Klubu spisovateľov na Laurinských ulici v Bratislave a akosi zákonite som sa venoval aj pestrému tvorivému spoločenstvu, ktoré Klub spisovateľov navštevovalo, a to naprieč generáciami. V knihe je viac ako šesťdesiat receptov zaujímavých jedál s mnohými malými príbehmi a úvahami o iných regionálnych kuchyniach. Svet má mnoho tvári a mnohotvárna je aj gastronómia, ktorá sa formovala do modernej, často globalizovanej formy, keď sme si pomaly osvojovali nové jedlá, nové ovocie a zeleninu, korenia a nové netradičné spôsoby prípravy jedál.

• Záverečná otázka patrí medzi tie tradičné. Na čom pracuje Milan Augustín v ostatnom čase?

Na čom pracujem? Nuž teraz v podstate dokončujem text o ostrovoch v Pacifiku, najmä o Veľkonočnom ostrove, v súvislostiach s etnogenézou jednotlivých oblastí Polynézie. Sústreďujem sa na históriu prepojenia ostrova Očí upretých do neba, teda Veľkonočného ostrova, s Markézanmi, ale aj juhoamerickými Inkami. Do toho patria dávne plavby pôvodných obyvateľov medzi juhoamerickým pobrežím a ostrovmi juhozápadného Pacifiku. Súbežne pripravujem knihu o stredovekom baníctve s úvahami o najstaršom Mestskom a Banskom práve z Banskej Štiavnice. Je to najstaršia známa a zachovaná právna listina v Európe, ktorá dala základ podobným mestským právam aj iným banským mestám v Uhorsku. Mám teda čo robiť. Musím opätovne prejsť veľké úseky štiavnických vrchov, vnímať pozostatky dávnej banskej činnosti, hľadať o nich zmienky v starých banských mapách a v literatúre, no a pozrieť sa na ich históriu novými pohľadmi. Je to krásne hľadanie plné úvah, malých aj veľkých radostí, lebo nie je vždy dôležitý výsledok, ale hľadanie samotné. Starí obyvatelia Saharského komplexu hovoria, že nie cieľ, ale cesta samotná prináša človeku pocit naplnenia a poznania...

O dňoch zrady, ktoré oživuje aj kuvikanie ideológov spoločného štátu

Keď mal Beneš svoj plán – aeroplán...

Július HANDŽÁRIK – Foto: internet a archiv SNN

I. časť

S príchodom marca sa v médiách neslovenských vlastníkov na Slovensku s pravidelnosťou kyvadla každoročne zintenzívnia kувіchie hlasy neslovenských ideológov volajúce po obnovení bývalého, dvakrát zaniknutého „spoločného štátu“. Argumentuje sa pritom banálnymi pravdami i stereotypnými frázami – spoločný štát by bol silnejší, bezpečnejší a tak ďalej, a tak ďalej.... Na stránkach Slovenských národných novín sme už viackrát informovali o rôznych aktivitách smerujúcich k česko-slovenskému zjednoteniu formou petícií, vyhlásení, občianskych aktivít. Ide však len o marginálne aktivity na okraji oboch spoločností. Títo čechoslovakisti nikdy však pritom nepovedia, prečo teda – napriek evidentným výhodám svojej veľkosti – ten „spoločný štát“ dva razy zanikol.

Nuž, áno! Česko-Slovensko – ako bolo v tejto podobe uvedené vo všetkých medzinárodných dokumentoch pred 29. februárom 1920, kodifikované 28. októbra 1918 vďaka porozumeniu víťazných mocností prvej svetovej vojny, bolo naozaj záchranou našich bratských národov. A bolo oveľa viac záchranou pre Slovákov a Rusínov než pre Čechov, pretože vybičovaný maďarský nacionalizmus v závere existencie polofeudálneho Uhorska celkom reálne hrozil prinajmenšom štatistickou genocídou všetkých nemaďarských národov a národností uhorského mnohonárodného štátu. Ale ani bratia Česi neboli na tom oveľa lepšie, lebo idey veľkonemectva prinášali v desaťročiach pred prvou svetovou vojnou podobné tendencie aj do rakúskej časti habsburského dvojštátia.

■ PREDSTAVY A PRAX

Možnosť vytvorenia samostatných národných štátov či spoločného dvojnárodného štátu bola teda za danej situácie azda jedinou šancou na etnickú záchranu oboch našich bratských národov. Slovenskí i českí politici, usilujúci sa počas prvej svetovej vojny o vytvorenie spoločného štátu, si to uvedomovali a usilovali sa budúci štát už vopred stabilizovať uzavretím príslušných štátotvorných dohôd. Podľa Clevelandskej dohody z roku 1915 malo byť Česko-Slovensko vlastne konfederáciou; po zákroku Tomáša Masaryka sa predstava budúceho spoločného štátu v Pittsburskej dohode z roku 1918 zmenila na akúsi asymetrickú federáciu s administratívnou a legislatívnou autonómiou Slovenska a 29. februára 1920 (dva mesiace pred prvými čs. parlamentnými voľbami!) politicky vymenované pražské „Dočasné národné zhromaždenie“ (bez slovenských členov „zhromaždenia“) prijatím definitívnej ústavy kodifikovalo ČSR ako unitárny (čiže český) štát bez akejkoľvek autonómie Slovenska. Pražskí politici rovnako ako maďarskí politici v Uhorsku uplatnili týmto skutkom voči Slovákom v unitárnom Česko-Slovensku princíp etnického kanibalizmu.

Od prijatia českej unitárnej ústavy z 29. 2. 1920 sa nádejné spolužitie Slovákov a Čechov v spoločnom štáte na bratskom recipročnom princípe rovný s rovným zmenilo na zápas Slovákov o najzákladnejšie právo každého národa, ktoré sa vtedy uznávalo už aj brutálne kolonizovaným domorodcom v čiernej Afrike – aby Slováci boli v „spoločnom štáte“ aspoň deklaratívne uznaní za národ!

■ ZRADA V MNÍCHOVE

Čas a okolnosti sa naplnili v roku 1938, keď nacistické Nemecko dostalo od západných mocností už definitívne voľnú ruku na mohutné zbrojenie, územnú expanziu a na ťaženie proti bolševizmu. Každému pritom muselo byť jasné, že prvou prekážkou, ktorú pred týmto ťažením museli nacisti odstrániť, bolo Česko-Slovensko. Pražská verchuška to nebrala na vedomie a nevykonala nič na vnú-

MNÍCHOV: Chamberlain a Hitler.

MOSKVA: Stalin a Beneš.

torné upevnenie štátu aspoň uznaním existencie slovenského národa a ustanovením slovenskej autonómie v zmysle Pittsburskej dohody. Pravda, vývoj sa už nedal zastaviť a časovaná bomba tikala čoraz rýchlejšie. Uvedme si teda známe hlavné udalosti rokov 1938 – 1939 aspoň v telegrafickom štýle:

Sedemnásteho februára 1938 na schôdzke výkonného výboru Hlinkovej slovenskej ľudovej strany (HSL'S) v Ružomberku schválili rezolúciu, v ktorej naliehali na uznanie osobitosti slovenského národa a žiadali uzákonniť autonómiu Slovenskej krajiny ako základ pre bezpečnosť a trvanie spoločného štátu ČSR, ale prezident Beneš už 15. marca 1938 pred poslancami HSL'S vyhlásil, že o uznaní slovenského národa a o autonómii Slovenska „nemôže byť reči“.

Šestnásteho augusta zomrel v Ružomberku predseda HSL'S Andrej Hlinka a 19. augusta poslanci HSL'S predložili Národnému zhromaždeniu v Prahe návrh zákona o autonómii Slovenska. Nemecká zahraničná politika už bežala svojím smerom – 19. septembra 1938 aj veľvyslanci Veľkej Británie a Francúzska odovzdali prezidentovi Benešovi nóty svojich vlád, ktorými vyzvali súrne vyriešiť otázku odstúpenia územia ČSR, ktoré boli obývané vyše 50 percent nemeckým obyvateľstvom (podľa filmu Mníchov 1938, ktorý uviedla ČT-2, 27. 9. 2014, prezident Beneš po rokovaní o Hitlerových územných požiadavkách

20. 9. 1938 vyhlásil, že „západná Európa je rozhodnutá ísť proti ZSSR aj za cenu obetovania Česko-Slovenska“! – pozn. autora), a 29. – 30. septembra 1938 bola podpísaná neslávne známa Mníchovská dohoda, ktorá v podstate vydala ČSR do rúk Hitlera. Na to reagoval prezident Beneš 5. októbra 1938 demisiou a následným odletom do Veľkej Británie, o čom sa traduje: „Mám svoj plán – aeroplán!“

■ ŽILINSKÁ DOHODA

Výkonný výbor HSL'S, ktorý sa zišiel v Žiline, prijal Vyhlásenie o autonómii Slovenskej krajiny v rámci ČSR. Ôsmeho októbra 1938 predsedovia vládnych politických strán spolu s členmi pražskej vlády podpísali prijatie Žilinskej dohody; 22. novembra 1938 pražské Národné zhromaždenie schválilo ústavný zákon č. 299 Zb. z. a n. o autonómii Slovenskej krajiny a 30. novembra 1938 pražský federálny parlament zvolil za prezidenta ČSR Dr. Emila Háchu. Aby však Slovensko nemohlo uplatňovať svoju autonómiu podľa schváleného ústavného zákona, pražský parlament už 15. decembra 1938 schválil zmocňovací zákon (ústavný zákon č. 330 Zb. z. a n.), ktorý zmocňoval prezidenta republiky meniť ústavu a ústavné zákony ČSR a splnomocnil vládu spravovať štát namiesto zákonov vládnymi nariadeniami.

Prejavilo sa to ihneď od začiatku roka 1939. Dvanásteho februára sa v Nouzove pri Unhošti tajne zišli českí ministri pražskej

Edvard BENEŠ.

vlády a dohodli sa, že sa vojensko-políciálnym vpádom zmocnia autonómneho Slovenska a dosadia tam svojich ľudí. Siedmeho marca 1939 minister zahraničia ČSR Chvalkovský o tom informoval nemeckého diplomatického zástupcu v Prahe s tým, že pražská „vláda dáva Slovákom na slobodné rozhodnutie, či chcú ostať v ČSR, alebo vyhlásiť samostatnosť Slovenska“.

V noci 9. marca 1939 vpadli české vojenské a četnícke jednotky na Slovensko, skutočnú moc na Slovensku preberali českí generáli, vyhlásili na Slovensku stanné právo a dali uväzniť a odvliecť do Česka vyše dvestopäťdesiat popredných slovenských politických činiteľov vrátane poslancov – napriek ich poslaneckej imunitě. Na tieto české akcie reagoval Adolf Hitler pozvaním českým vpádom zosadeného predsedu vlády autonómneho Slovenska Dr. Jozefa Tisu na rokovanie do Berlína (Mníchovská dohoda deklarovala signatárom právo zasiahnuť v prípade narušenia vnútorného pokoja v oklieštenej ČSR) a Dr. Tiso až na tretie pozvanie odcestoval do Berlína. Na Hitlerovo naliehanie vyhlásiť priamo z Berlína samostatný suverénny štát však odpovedal, že nemôže urobiť nijaké rozhodnutie v tejto veci, lebo to patrí výlučne do kompetencie Slovenského snemu. Požiadal však, aby sa mohol telefonicky spojiť s dosadeným predsedom slovenskej autonómnej vlády Sidorom a s prezidentom ČSR Dr. Emilom Háchom, ktorým poukázal na nutnosť urgentného zvolania Slovenského snemu. Prezident Hácha zvolal Slovenský snem na nasledujúci deň a Slovenský snem 14. marca 1939 hlasmi všetkých prítomných 57 poslancov (z celkového počtu 63) odhlasoval utvorenie samostatného Slovenského štátu. V noci 14. marca potom prezident Hácha odcestoval na vlastnú žiadosť do Berlína a po Hitlerovom súhlase 15. marca 1939 priamo z Berlína rozhlasom vyhlásil utvorenie kolaborantského štátu Protektorát Čechy a Morava.

Tieto a mnohé ďalšie skutočnosti z rokov 1920 – 1939 exaktne dokazujú, že nevyhnutný rozpad prvej ČSR spôsobil (okrem medzinárodných udalostí) tvrdošijne presadzovaný „pražský centralizmus“, českými Lidovými novinami 27. 2. 2002 tak výstižne nazvaný etnickým kanibalizmom. Napriek tomu sa až dodnes na oboch stranách slovensko-českých hraníc s pravidelnosťou kyvadla znova a znova ozývajú hlasy rozličných „historikov“ či „politológov“, ktorí vytrubujú do sveta, že prvú ČSR „rozbil“ slovenský nacionalizmus či dokonca akýsi „slovenský fašizmus“ a neslovenskí aktivisti zo Slovenska dokonca usporadúvajú akési verejné besedy a „konferencie“ s patologickou témou, ako sa vraj majú Slováci (!) „vyrovnať s minulosťou“ (jeden z organizátorov takejto „konferencie“ dokonca nedávno dostal in memoriam od terajšieho prezidenta SR vysoké štátne vyznamenanie!).

(Dokončenie v budúcom čísle)

NA MARGO

Krátke päťminútové video Matice slovenskej s názvom Bez 14. marca si vyslúžilo spršku kritiky najmä v mainstreamových médiách, ale aj od niektorých historikov. Ohlasy v podstate na akúkoľvek aktivitu zaiste môžu byť aj kritické, aj pozitívne. V spoločnosti, ktorá si hovorí, že je demokratická, malo by to byť čosi prirodzené. Ved' slobodná výmena hoci protichodných názorov by mala stáť pri tej deklarovanej snahe o spoločenský pokrok. Do inej roviny myslenia vstupujeme, keď názor, ktorý nevyhovuje jednému spektru, je súčasne aj volaním po vyvedení nejakého represívneho konania.

Otázky klást ešte môžeme...

Jednou z negatívnych výhrad proti spomínanému videu bolo, že jeho adresátori sa vnucuje pre historika nepatričná otázka – „čo by bolo, keby bolo“. Historik metódou, „čo by bolo, keby...“, nemal by zaiste pracovať, ale súčasne ťažko zabrániť tomu, aby si takúto otázku nekladol obyčajný občan. Kladú si ju zväčša aj historici. Pováčšine v situáciách, keď sa na nás valia informácie o istých obdobiach dejín, ktoré sú značne ideologizované. Neraz sú vzdialené od objektívneho pohľadu a málo sa odlišujú od tých, ktoré do nás hustili ideologicky účelovo ešte v socialistickej ére. Vtedy nastupuje istý prejav tzv. alternatívnej histórie, frekventovanej aj v zahraničí. Pretože aj otázka, „čo by bolo...“, je v historiografickej publicite známa.

Kolkokrát sme už počuli varovanie, čo by bolo s nami a so slovenskými národmi vôbec, keby Nemci vyhrali druhú svetovú vojnu. A nasledovali výpočty konkrétnych skutkov. Našťastie, táto alternatíva sa nekonala. Ale je to tiež z garnitúry otázok, „čo by bolo, keby bolo“, hoci v inom garde a zdá sa, že v tom prístupom a tolerovanom. Teda raz je možné takto uvažovať a inokedy je to prehrešok, za ktorý treba pykať. Tých otázok vo videu vyslovených bolo viac. Možno o nich diskutovať. Aj názory na ne môžu byť rôzne. Boli to však iba otázky, ktoré si ľudia kladú a asi si ich aj môžu klásť. Navyše, nikomu nič nevnučujú, na nič, čo by sa dalo nazvať extrémizmom, nevyzývajú. Reakcie, ktorých sme boli svedkami, svedčia o všeličom možnom, len nie o atmosfére, v ktorej sa ľudia, ale aj inštitúcie môžu, bez ohľadu na to, ku ktorému spektru patria, slobodne pýtať a vyjadrovať svoje názory.

Milan POLÁK

Autor je bývalý programový riaditeľ STV.

Deportácia Jozefa TISA.

NA MARGO

Pri otázke, či bol Tiso vojnový zločinec, ako píše historik Peter Mulík, treba najprv vyriešiť definíciu pojmu „vojnový zločinec“. Tá bola iná pred druhou svetovou vojnou, iná po druhej svetovej vojne a odlišná je dnes. Navyše sa dá definovať aj v rovine právnickej terminológie, ale aj v rovine politickej definície. Politická definícia je prípad nášho prvého prezidenta Jozefa Tisa. Víťazné mocnosti USA, Spojené kráľovstvo, Francúzsko a ZSSR 8. augusta 1945 uzavreli Londýnsku dohodu o stíhaní a potrestaní hlavných vojnových zločincov Osi. Podľa nej mali byť potrestaní predstavitelia štátov združených v Pakte Osi. Keďže Slovenská republika pristúpila k Paktu Osi, de facto sa na jej predstaviteľov vzťahovala aj definícia vojnového zločincina.

Kto je a kto nie je vojnový zločinec?

Charta Medzinárodného vojenského tribunálu, ktorou bol zriadený Medzinárodný vojenský tribunál v Norimbergu a upravený Norimberský proces, stanovila, kto a ktoré zločiny budú potrestané. Stanovila tri kategórie zločinov súdených pred vojenským tribunálom: zločiny proti mieru, vojnové zločiny a zločiny proti ľudskosti. Dve kategórie z nich neboli vtedy kodifikovanými normami medzinárodného práva. Zločin proti mieru bol definovaný politicky „plánovanie a uskutočnenie útočnej vojny, ako aj účasť na spoločnom pláne agresie alebo na sprisahaní vedúcom k nej“) a platil iba pre mocnosti Osi, no paradoxne neplatil pre „víťazné mocnosti“, medzi ktoré patrili Stalinov totalitný Sovietsky zväz, ktorý sa podieľal spolu s Nemeckom na útočnej vojne proti Poľsku, viedol agresívnu vojnu proti Finsku, uskutočnil anexiu časti Rumunska (Besarábia a severná Bukovina).

Slovenská republika sa podieľala na útočnej vojne proti Poľsku a proti ZSSR. Jej participácia bola podmienená „ochrannou zmluvou“ s Nemeckom, čiže nemala inú voľbu. Pozíciu prezidenta Tisa po vojne takto vnímal aj mnichovský kardinál Michael Faulhaber (popredný odporca nacizmu a tvorca textu pápežskej encykliky „proti nemec-kému novopohanstvu“ – Mit brennender Sorge v roku 1937), ktorý sa pred spojeneckou správou zastal Tisa slovami: „Pretože Dr. Jozef Tiso vo svojej krajine napriek mnohým ťažkostiam udržal živý náboženský život, prosím vás, aby ste ho nestavali na jednu úroveň s inými politickými vodcami bývalých nepriateľov spojeneckých mocností.“ (Jürgen Bevers: Der Mann hinter Adenauer: Hans Globkes Aufstieg vom NS-Juristen zur Grauen Eminenz der Bonner Republik, Ch. Links Verlag, 2009, s. 216).

Národný súd v Bratislave bol mimoriadny súd a jeho rozsudky boli prijímané skôr v politickej rovine než právnej. Činnosť prezidenta Tisa nebola objektívne posúdená (zo siedmich sudcov boli piati komunisti vrátane predsedu súdneho tribunálu Igora Daxnera). Z priebehu celého procesu vidno, že definícia vojnového zločincina v prípade Jozefa Tisa bola len v politickej rovine v povojnovej realite silne skresleného vnímania spravodlivosti, kde nebol ako vojnový zločinec (zločin proti mieru, zločin proti ľudskosti) odsúdený Stalin ani iní predstavitelia spojeneckých mocností, ktorí vo vojne používali tiež neprípustné spôsoby vedenia vojny, ako bolo zámerne bombardovanie civilných objektov a použitie jadrových zbraní.

(rkh)

Anketa SNN s historikmi k výročiu 14. marca 1939 a k osobe prezidenta Jozefa Tisa

Každá nespravodlivo popravená osoba je martýrom

Spracoval Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: SNN, archív

Vznik prvej Slovenskej republiky a jeho pripomínanie vyvoláva v časti verejnosti kontroverzné až hysterické reakcie. Je však zrejmé, že slovenská verejnosť má o toto historické obdobie nášho národa záujem. Stále však nie je jednoznačne vysvetlené. Preto je nutné, aby ho historici objektívne zhodnotili. Poukázali na negatíva, ale aj pozitíva prvej Slovenskej republiky. Obrátili sme sa preto na viacerých slovenských historikov s tromi anketovými otázkami, ale čerpali sme aj z príspevkov odborníkov z Historického odboru Matice slovenskej. Oslovili sme i dvoch zamestnancov Slovenskej akadémie viet, konkrétne historikov Dušana Kováča a Ivana Kamenca. Odpoveď sme od nich nedostali.

Ivan MRVA

• Bol vznik prvej SR, ktorú niektorí nesprávne nazývajú vojnovou, po Mnichovskom diktáte nevyhnutnosťou alebo sa dali nájsť alternatívne riešenia?

• Osoba prezidenta Jozefa Tisa je vnímaná rozporuplne. Bol podľa vás vojnovým zločincem, a teda mal byť popravený?

• Znamenať jeho popravu istým spôsobom do budúcnosti (našej prítomnosti) to, že je považovaný časťou verejnosti za „martýra“?

Ivan MRVA

Po Mnichovskej konferencii bola vyhlásená autonómia Slovenska a vývoj smeroval k osamostatneniu, oklieštené a dezorientované Česko-Slovensko nemalo budúcnosť, Hitler sa stal rozhodnutím Británie a Francúzska rozhodujúcim činiteľom v Európe. Len vyhlásením samostatnosti a za pomoci nemeckých garancií sme sa vyhli rozdeleniu medzi susedov, dúfajúcich v ľahkú korisť. V danej dobe nebola iná zmysluplná alternatíva. Neskôr však slovenskí poprední činitelia ľutovali, medzi nimi aj Alexander Mach, že samostatnosť bola vyhlásená za Hitlerovej asistencie. To sa zneužívalo a dodnes zneužíva.

Jozef Tiso nebol vojnovým zločincem, i keď benešovská vládnuca garnitúra si ho na svoj zoznam poznamenala, boli na ňom aj nevinní literárni pracovníci, ako napríklad Stanislav Mečiar, Jozef Ciger Hronský, Konštantín Čulen. V oficiálnom zozname vojnových zločincov, ktorý bol vydaný v Paríži spojeneckou komisiou v roku 1947, nie je Tiso a ani nikto zo Slovenska. Zoznam má vyše sedemsto strán a obsahuje viac ako dvadsaťtisíc mien Nemcov aj príslušníkov iných európskych národov. Už v roku 1941 londýnsky exil poslal do Bratislavy tajnú depešu s menami tých, ktorí budú visieť. Tiso bol na prvom mieste, ale aj minister obrany generál Čatloš, ktorý nakoniec dostal päť rokov väzenia.

Každá nespravodlivo popravená osoba je martýrom, a to platí aj o prvom slovenskom prezidentovi. A Tiso bol popravený na základe nespravodlivého a vopred určeného súdneho výroku. A tak martýrom je, či sa to niekomu páči, alebo nie. Rímska bohyňa spravodlivosti má v ruke váhy, na ktorých váži previnenia, ale aj zásluhy obžalovaného, a tie v Tisovom prípade vysoko prevážia.

Martin LACKO

V prvom rade, Slovenská republika vznikla pol roka pred vojnou. Nie ako dôsledok vojnových udalostí – to by sme skôr mohli povedať o Masarykovej ČSR, ktorá vznikla predovšetkým vďaka konštelácii utvorenej svetovou vojnou. No a čo sa týka alternatív k 14. marcu? Samozrejme, tie sú vždy.

Martin LACKO

V tomto prípade však išlo o to, či budú pre národ lepšie, alebo horšie. Pochybujem, že by alternatíva protektorátu či rozdelenia krajiny medzi severných a južných susedov – ktorí na to mimochodom netrpezlivo čakali – by bola pre národ lepšia. Konečne, dobre je to zachytené poslednom filme Bez 14. marca. Asi preto bol stiahnutý.

Viete o osobnosti slovenskej politiky, ktorá nie je vnímaná rozporuplne? Hodža, Hlinka, Tiso, Husák,

Obhajoba prezidenta Jozefa TISA pred senátom Národného súdu bola márna...

Pavel MIČIANIK

Každá násilná a neprirodzená smrť verejného činiteľa zvädza k tomu, že daná osoba bude pokladaná za martýra. Myslím však, že u Tisa bolo obetou už to, keď sa podujal riadenie malého štátu vziať, a ešte viac v politike v takom tragikom vojnovom období zotrvať. Pre neho nebola biznisom. Skôr opäť, obetou. Jeho heslo bolo: „Nič pre seba, všetko pre národ.“ No a ľudia to vtedy vycítili – a ocenili. Takú popula-

ritu ako on, nemal a už asi ani nebude mať nijaký politik.

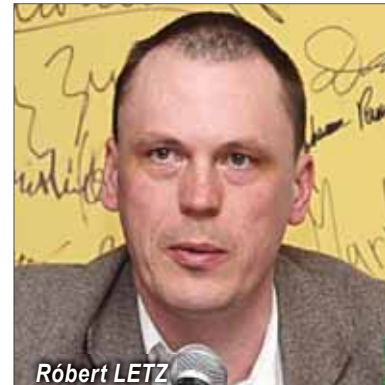
Pavel MIČIANIK

Vznik prvej Slovenskej republiky bol pre Slovensko a Slovákov určite najlepším východiskom z hlbokéj politickej krízy Česko-Slovenskej republiky v rokoch 1938 – 1939. Alternatívou bolo totiž rozdelenie Slovenska medzi Nemecko, Poľsko a Maďarsko. Vznik samostatného štátu bol pre Slovensko veľkým prínosom, okrem iného najmä v tom, že vojnové straty boli nepomerne menšie ako počas prvej svetovej vojny. Počas prvej svetovej vojny padlo z územia Slovenska až 69 700 mužov a trvalo zmrazených ich zostalo 61 660. Jedna generácia mladých mužov bola v tejto vojne fakticky zlikvidovaná. Na frontoch druhej svetovej vojny Slováci vďaka existencii vlastného štátu utrpeli desaťkrát nižšie straty.

Jozef Tiso bol zločincem jedine v očiach Edvarda Beneša a iných čechoslovakistov. Súdili a popravili ho za „zradu“ ČSR a za vojnu proti Sovietskemu zväzu, nie za to, čo sa mu v súčasnosti najviac vytýka. Beneš odmietol dať Tisovi milosť po vynesení rozsudku smrti. Tým dal najavo osobnú nenávisť voči Tisovi i voči Slovákom a urobil z neho martýra.

Jozef Tiso je pre mnohých symbolom, zosobením prvej Slovenskej republiky. Jeho popravou Beneš odoslal Slovákom jasný signál –

nemáte právo na vlastný štát. Je preto pochopiteľné, že časť Slovákov Tisa od začiatku považovala za mučovníka. Zbytočná a nezmyselná poprava kňaza a politika Jozefa Tisa urobila z neho legendu, o ktorú sa doteraz vášnivo „bijú“ jeho odporcovia a obdivovatelia. Tiso však nesporne patrí k najvýznamnejším slovenským politikom 20. storočia a navyše bol prvým

Róbert LETZ

slovenským prezidentom. To zo slovenských dejín nikto nikdy nevymaže.

Róbert LETZ

Spracovanie problematiky 14. marca 1939 a problematiky prvej Slovenskej republiky stále nie je dostatočné. Sú to stále živé témy, na ktoré sa dá pozeráť z viacerých zorných uhlov a ktoré zaujímajú širšiu laickú verejnosť. Ako určitý paradox a zároveň výzvu vnímam iniciatívu skupiny „mladých historikov“, ktorí sa začali systematickejšie venovať témam z obdobia prvej Slovenskej republiky. Sú to sondáže, ale treba ísť ďalej. Chýbajú nám monografie o kľúčových osobnostiach tohto štátneho útvaru aj o udalostiach, ktoré sa počas jeho krátkej šesťročnej existencie odohrali. Absentujú tiež práce o dobovej spoločnosti. Práve spracovanie týchto tém by nám umožnilo lepšie pochopiť, vyjasniť a objektivizovať postoje slovenského obyvateľstva v tomto období.

Otázka objektivity spracovania tém z obdobia prvej Slovenskej republiky je tiež často otázná. Je podmienená generačne, názorovo a vplyva na ňu aj momentálna atmosféra v spoločnosti. Vyskytujú sa racionálne, ale aj emocionálne hodnotenia a postoje. Objektívne poznanie je aj u nás procesom, no treba mať k nemu vôľu a aj otvorenosť. To predpokladá nezaújatú diskusiu a dialóg, a to je tiež jeden z problémov súčasnej slovenskej historickej vedy. Na jednej strane sa konzervovalo jednostranné negativistické vnímanie z čias komunistického režimu pred rokom 1989, na druhej strane zasa jednostranne apologeticko-pozitívne videnie v slovenskom povojnovom exile. Prvé vnímanie väčšmi ovplyvnilo spoločnosť, lebo sa s ním stretávala desaťročia prostredníctvom usmerňovanej školy, propagandy a historiografie.

Pavol PARENÍČKA

Spracovanie problematiky 14. marca 1939 a prvej Slovenskej republiky nie je ešte v slovenskej historiografii dostatočne objektívne osvetlené. Existuje množstvo rozličných dôvodov, prečo to tak je. Na prvom mieste ide o historické javy moderných národných dejín 20. storočia, od ktorých uplynulo iba niekoľko desaťročí, pričom na ich explikáciu bude potrebný čas, ktorý sa musí využiť na podrobnejší archívny a dokumentárny výskum, ako aj ďalšie materiálové a pramenné edície.

Až keď bude ukončený základný heuristický výskum v domácich i zahraničných inštitúciách a jeho kritické výstupy, možno vyslovovať relevantné závery. Samozrejme, čo sa týka štruktúry, viac sú známe politické a vojenské aspekty, menej hospodárske a kultúrne dejiny prvej Slovenskej republiky.

V Slovenskom národnom múzeu ponúkajú výlet do fascinujúcej minulosti

Giganti z doby ľadovej pri Dunaji

Alexander GOCZ – Foto: autor

Slovenské národné múzeum patrí medzi inštitúcie, ktoré stabilne plnia svoju úlohu na kultúrnom a vzdelávacom poli bez väčších výkyvov či pochybností. Samozrejme, ani úloha takejto tradičnej ustanovizne sa nevyhne zmenám, ktoré dnešný moderný, a priznajme sa aj uponáhľaný svet so sebou prináša. To, že je potrebné viac vstupovať do mediálneho priestoru, vymýšľať príťažlivé projekty a vedieť ich aj odkomunikovať s verejnosťou, si v SNM uvedomili. Jedným z výsledkov je aj fascinujúca výstava Giganti doby ľadovej.

Nie je to tak dávno, keď verejnosť vzrušovali dinosaury. Hollywood k tomu prispel svojím Jurským parkom a z dovtedy pomerne úzko špecializovanej vedy sa stal komerčný hit. Aj keď niekto môže mať výhrady proti tomu, že dinosaury sa zjavovali v reklamách od mlieka po vitamínové doplnky, malým „paleontológom“ to určite neuškodilo a aspoň takouto cestou to trochu rozšírilo ich obzor, čo sa prírodných vied týka. Slovenské národné múzeum v týchto dňoch ponúka výstavu, ktorá má tak trochu nábeh stať sa „trhákcom sezóny“. Jej názov je jednoduchý a všetko hovoriaci – Giganti doby ľadovej.

■ POHĽAD DO HISTÓRIE

Keď začujeme v histórii spiťky, založenie Slovenského národného múzea v Turčianskom Svätom Martine je spojené so vznikom Muzeálnej slovenskej spoločnosti, ktorá položila základy systematickej zberateľskej a vedeckej činnosti vo všetkých vlastivedných disciplínach. Zásluhou jej predsedu Andreja Kmeťa a drobných príspevkov Slovákov doma a v zahra-

ničí bola postavená prvá účelová budova SNM v rokoch 1906 – 1907 v Turčianskom Svätom Martine.

Po prvej svetovej vojne sa začala presadzovať myšlienka vybudovania celonárodného múzea v hlavnom meste. Preto vzniklo v Bratislave Slovenské vlastivedné múzeum založené v roku 1924 Spoločnosťou Slovenského vlastivedného múzea. V tom istom roku pribudlo v Bratislave aj Zemědělské muzeum – pobočka Československého zemědělského muzea v Prahe. V roku 1940 sa Slovenské vlastivedné múzeum a Zemědělské muzeum zlúčili do Slovenského múzea a v roku 1961 sa Zákonem SNR zlúčili do jedného organizačného celku Slovenské múzeum v Bratislave a Slovenské národné múzeum v Martine – vzniklo jednotné celonárodné Slovenské národné múzeum so sídlom v Bratislave.

■ GIGANTI NA NÁBREŽÍ

V tradičnej a impozantnej budove SNM na Vajanského nábreží v Bratislave je od 18. februára rušno. Najmä školy využívajú tak-

povediac názornú učebnú pomôcku o faune z ľadovej doby, ale časťtými návštevníkmi sú aj dospelí, no najmä rodiny s deťmi. Výstava návštevníkov zavedie do obdobia starších štvrtohôr, teda do pleistocénu, pričom štvrtohory sú najmladším obdobím v dejinách zeme – začali sa pred 2,8 milióna roka a trvajú dodnes. Bolo to veľmi dynamické obdobie, keď sa na našej planéte periodicky striedali výrazne chladné, suché obdobia (ľadové doby) s teplými, vlhšími medziľadovými dobami. Klimatické zmeny mali vplyv aj na spoločenstvá rastlín a živočíchov, ktoré sa prispôbili novej klíme, prípadne vyhynuli či migrovali do priaznivejších oblastí. Výstava prezentuje unikátne modely šestnástich druhov obrovských živočíchov, ktoré žili v období pleistocénu, ale väčšina z nich v jeho závere, asi pred 11 500 rokmi, vyhynula. Jedine dva druhy – pratur a vták moa – prežili až do mladších štvrtohôr – holocénu, a vymreli až začiatkom 17. storočia. Okrem všeobecne známych cicavcov, ako sú napríklad mamut srstnatý, nosorožec srstnatý, medveď jaskynný

Fascinujúce exponáty z doby ľadovej lákajú do Slovenského národného múzea.

a iné, ktoré žili v našich zemepisných šírkach, môžu návštevníci vidieť aj menej známe, napríklad obrovského bobra, ktorý žil v Severnej Amerike, alebo juhoamerického leňocha či pásavca.

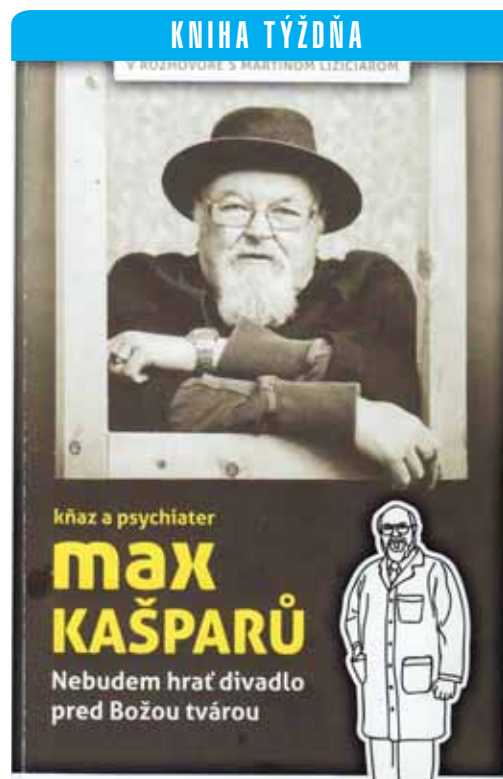
■ DOKONALÁ ILÚZIA

Modely ohromujú nielen veľkosťou, ale aj realistickým stvárnením vyhynutých obrov. Záujemcom sa tak ponúka jedinečná možnosť pozrieť si zvieratá z bezprostrednej blízkosti a zoznámiť sa nielen s ich skutočným vzhľadom, ale aj so spôsobom života. Celkom osemnásť modelov vyhynutých zvierat v skutočnej veľkosti bolo vytvorených v súlade

s najnovšími vedeckými poznatkami. Sú výsledkom úspešnej spolupráce českých výtvarníkov a paleontológov a vystavená kolekcia trojrozmerných rekonštrukcií pleistocénnych obrích cicavcov je tak najväčším súborom tohto druhu v strednej Európe, pričom mala dosiaľ zaslúžený úspech v mnohých krajinách Európy. Pre mnohých dnešných päťdesiatnikov je film Karla Zemana Cesta do pravěku z roku 1955 fascinujúcou spomienkou na detstvo. Výstava Giganti doby ľadovej trochu z toho pocitu určite vráti. Je to znamením, že Slovenské národné múzeum zvolilo dobrú cestu, ako osloviť návštevníkov.

Viera ako pevný životný princíp

Max Kašparů: Nebudem hrať divadlo pred Božou tvárou, BeneMedia, 2017

Psychiater, človek hlbavý s pevnými morálnymi zásadami, no pritom extrovertný so zmyslom pre humor, gréckokatolícky kňaz s manželkou a deťmi, vysokoškolský pedagóg. Tak by sa dal v skratke charakterizovať Max KAŠPARŮ, rodák z českej Žirovnice pri Pelhřimove, prednášajúci a pôsobiaci aj na Slovensku, s ktorým sa v nekaždodennej knihe porozprával publicista Milan Ližičiar.

Pevné a hlboko ľudské názory na vieru, na dnešný svet a na úlohu jednotlivca, no najmä na rodiny v ňom. Tak by sa dala charakterizovať kniha, ktorá určite nezapadá do dnešnej ponuky bestsellerov s „návodmi na život“. Posúďte sami. Aká je podľa Maxa Kašparů Európa? „Hovorí sa tomu idolatria. Zbožštuje si niekoho alebo niečo. Napríklad bohmi sú speváci, herci či politici. Viera áno, bohovia áno, ale Ježiš Kristus nie! Európa je dnes morálny, duchovný a kultúrny vrak.“

Je len málo kníh, kde stačí namiesto anotácie citácia. Kniha Nebudem hrať divadlo pred Božou tvárou medzi ne určite patrí. Takže ďalší citát: „Rodina ako inštitúcia je v kríze a myslím, že u nás v Čechách a tiež v západnom svete aj v rozklade. Namiesto klasického typu rodiny, ktorú tvorí muž a žena, nastupujú ľudia žijúci „single“, homosexuálne dvojice, dvojice v konkubináte a bezdetné (plánované) páry. Všeobecne medzi ľuďmi viazne komunikácia, životný štýl spôsobil, že ľudia nemajú čas ani sami pre seba. Kde by potom vzali čas pre druhého a deti? Ľudia trpia tým, že sa nevedia ustáliť, neistotou, obavami z budúcnosti, citovou ľahostajnosťou, nedostatkom vzájomnej lásky a tak to všetko hľadajú v alkohole, drogách alebo sexuálnej promiskuite.“

Čo dodať? Azda do tretice citát: „Rodina je v kríze, pretože sú v kríze aj tisícročné osvedčené kresťanské hodnoty. Ak sa k nim nevrátime, nemáme šancu sa spamätať.“

(mab)

MEDAILÓN

V hereckej profesii je dodnes úplne bežné, že sa dotýčný či dotýčná ľahko dostane do príslušnej typovej škatuľky. Máme tu milovníkov a komikov. Naivky a osudové ženy. Hrdinov, hrdinky, ale aj záporných lotrov a zradné zmiže. Len neveľa hercov dokáže balansovať medzi kladnými a zápornými hereckými polohami. Juraj KUKURA medzi nich patrí.

Herec skrytý v sebe

Narodil sa 15. marca 1947 v Prešove v rodine úradníkov. Vyštudoval stavebnú priemyslovku a ako elév časopisu Film a divadlo začal prenikať do divadelného umenia. Už pred absolvovaním VŠMU pôsobil v Divadle na Korze, po jej skončení v roku 1973 nasledovala bratislavská Nová scéna a v rokoch 1976 až 1984 pôsobil v Činohre SND. Účinkoval tu okrem iného aj v Kráľovi Learovi, v Othelovi či v Gogoľovom Revizorovi. V polovici osemdesiatych rokov začal pravidelne hrať v mníchovskom divadle Kammerspiele, neskôr po komplikovaných vzťahoch s režimom a následnej emigrácii hrával v Bazileji, Bonne a Hamburgu. Dovtedy mal však na svojom konte vyše dvadsať filmov, v ktorých si zakaždým zahral výraznú postavu. Od kultového filmu Zbehovia a pútnici cez populárny televízny film Adam Šangala až po komédiu Trhák v roku 1980, kde si aj zaspieval. V Nemecku sa mu podarilo ako máloktorému zo slovenských hercov presadiť sa v konkurencii a hrať v seriáloch ako Miesto činu, Via Mala či Hotel Raj a v ďalších. Po návrate na Slovensko bola jeho prvou úlohou postava Roberta v Jakubiskovom filme Lepšie byť bohatý a zdravý ako chudobný a chorý (1992). Nasledovali ďalšie filmové úlohy, lenže Juraj Kukura sa do povedomia divákov zapísal aj ako riaditeľ bratislavského divadla Aréna, ktoré úspešne vedie od roku 2002. V týchto dňoch sa Juraj Kukura dožíva okrúhleho jubilea – sedemdesiatich rokov. V mene redakcie SNN mu blahozeláme!

(mab)

HUMORESKA

Vymýšľať veci od bicykla po prúdovú stíhačku je záslužná, a samozrejme, aj náročná činnosť. Dnes, keď si voľakde v populárnom mesačníku prečítame, že Einstein prišiel na základné riešenie teórie relativity idúc večer cestou domov. Všimol si, bežár, svetlo medzi dvomi pouličnými lampami a začal špekulovať. Poniektorých nás tento fakt prinajlepšom zaujme. Ved' čo vzdelanejší poznáme rovnicu $E=mc^2$. Čert ho vie, čo to znamená, ale v rozhovore len tak bokom šplechnuté to znie dobre. Doma v súkromí si môžeme povedať, že my, idúc cestou domov, sledujeme pouličné lampy len preto, aby sme

videli, či na nás nestriehne nejaký sociálne vylúčený občan, aby nás odľahčil o peňaženku...

Ale vráťme sa k ľuďom vymýšľajúcim, k takzvaným vymyselní-

prinajmenšom prečudesné. Najmä v spoločenskej oblasti. Keď si ženy (za prispenia mužov) vybojovali volebné právo, bol to jednoznačne kľúčový moment pre

okrem obednej aj takzvanú sexuálnu hodinovú prestávku. Že vraj to má priaznivý vplyv na pracovnú výkonnosť. Ak to nebola zvyčajná novinárska kačica, tak si márne

hodinovú sexuálnu prestávku. Kým sa zrazíme v byte v Petržalke, je prinajmenšom polhodina fuč. To aby sme kmitali naspäť do práce a odpustili si nejaké radovánky. A sú aj oveľa komplikovanejšie prípady. Z toho mi vychádza, že dotýčný švédski vymyselníci niečo hodili na papier, aby ďalší rok mohli brať peniažky. To zasa anglickí vedci prišli s niečím onakvejším. S prezervatívom, v ktorom je v hornom krúžku mikročip. Ten spolu s príslušnými senzormi zmeria nelen dĺžku styku, ale aj výdaj kalórií, priemernú teplotu a bohvie čo ešte. No a, samozrejme, namerané údaje si môžete okamžite bezdrôtovo preklopiť do svojho počítača alebo múdreho telefónu. Stačí?

Marek DANKO

Minule, keď som sa z celej sily zamyslel

kom. Edison sa dovtedy babral s petrolejkou a počúval frflanie manželky, že smrdí od petroleja, kým nevynašiel žiarovku. Luis Pasteur ľutoval manželku, ktorej každú chvíľu plesnivi zaváraniny, a tak vymyslel pasterizáciu. No a v tomto duchu by sme mohli pokračovať od kola až po raketoplán.

Lenže niektoré súčasné vynálezy a zlepšováky mi pripadajú

spoločnosť. Keď niekto chce toalety pre takzvané „tretie pohlavie“, tam už som, čo sa pokroku týka, na pochybách. Keď si našinci v civilizovaných krajinách vydobyli osemhodinový pracovný čas a päťdňový týždeň, tiež sa to dá chápať ako logický krok, aby sa robotný človek nestrhal ako také hoviadko. Ale nedávno som sa dočítal, že švédski vedci rozmyšľajú zaviesť

predstavujem, ako by to chceli uskutočniť. Alebo by na pracovisku boli len partnerské dvojice a príslušné „izby na sexuálnu prestávku“, alebo by sa každý deň losovalo, kto s kým. A čo keby to bolo výrazne ženské, prípadne mužské pracovisko? Cesta za partnerom tiež ťažko prichádza do úvahy. Ja napríklad pracujem v Rači, polovička v Dúbravke. Máme

Muži Slovenského učeného tovaríšstva – kliesnitelia cesty pre vzdelanosť

Chorvátsky bán a jeho bratia z Malženíc

Štefan MARTINKOVIČ – Foto: archív autora

V roku 2017 si okrem iných jubileí a dejinných medzníkov pripomíname tri výročia, ktoré spolu súvisia. Je to 225 rokov, čo Slovenské učené tovaríšstvo (1792) bolo legálne schválené ako spolok a mohlo začať pôsobiť na území nielen vtedajšieho Slovenska, ale aj za jeho hranicami. Jeho vzniku predchádzal list ešte vtedy bratislavských seminaristov, ktorí študovali v generálnom seminári na Bratislavskom hrade, a nimi oslovených vzdelancov prevažne z katolíckej komunity. Medzi nimi vedno s Antonom Bernolákom boli aj dvaja bratia – Alexander a Ladislav Alagovičovi (ten sa do činnosti Tovaríšstva zapojil o čosi neskôr). Samozrejme, spomienku by si zaslúžili všetci. Alagovičovcov však na to predurčujú ich významné výročia – 18. marca 2017 uplynulo stoosemdesiat rokov od smrti Alexandra Alagoviča, predposledný deň tohto roka si pripomenieme sto päťdesiate výročie od narodenia Ladislava Alagoviča.

Spomienky na týchto skvelých mužov slovenských dejín a z ich pôsobenia plynúce ponaučenia nezapadli ani po vyše dvesto rokoch, keď si pripomíname ich zápas o povzbudenie národného povedomia a obetami naplnené predsavzatie prostredníctvom vydavateľskej činnosti šíriť, pestovať a kultivovať slovenčinu podľa Bernoláka. Tovaríšstvo malo viac ako päťsto členov. V jeho radoch boli autori a čitatelia – predplatitelia – z radov vzdelancov, spisovateľov, ako aj záujemcov – jednotlivcov. Hlavné sídlo bolo v Trnave, odnože v Nitre, vo Veľkom Rovnom, v Banskej Bystrici, Bratislave, Solivare, Rožňave, Košiciach, Spišskej Kapitule, ale aj v Jágri a vo Viedni. Členovia tovaríšstva boli zo Slovenska, z Maďarska, Moravy, Poľska, Chorvátska, Rakúska i Rumunska.

Všetko úsilie, ako aj činnosť bernolákovcov výstižne charakterizujú verše Tichomíra Milkina, rímskokatolíckeho kňaza (vlastným menom Ján Donoval), ktoré napísal pri oslave storočnice vzniku Slovenského učeného tovaríšstva: Vy stvorili ste povedomie prví / že národom sme, a nie dáke mrvy / a že sme v právach rovní iným kmeňom / že samostatní sme jak ostatní / so svojou rečou, so svojím tiež menom. / To sila veľká, to raz skutkom bude / ja preto kloním sa vám spiacim v hrude...

■ ROZMERNÉ AKTIVITY

Do roku 1800 bola ich činnosť veľmi bohatá, mala celoslovenský rozmer aj vďaka dobre rozmiestneným filiálkam a ich činnosti siahajúcej až za hranice. Boli vydávané knihy (jedennásť titulov v dvadsiatich zväzkoch), časopisy a neskôr sa prejavili i v náboženskej literatúre a v učebniciach, ktoré sa vydávali pre katolícku školu. Aj po zániku Slovenského učeného tovaríšstva hnutie za rozširovanie slovenčiny pokračovalo rôznymi formami na tú dobu prístupnými, najmä však na pôde katolíckej cirkvi, a to i napriek tomu, že kňazi i cirkevní hodnostári nemali trvalé a stabilné miesta v školách alebo vo farnostiach a v cirkevných úradoch.

Na toto plodné obdobie ako na základ či začiatok slovenského národného obrodnenia neskôr nadviazali štúrovci druhou kodifikáciou slovenského spisovného jazyka. Bolo to obdobie, od ktorého sa datuje vývoj a rozvoj nášho materinského jazyka – slovenčiny, ako aj úcta a láska

Bustu biskupa ALAGOVICA osadila Matica slovenská.

Na odhalení busty v Malženiciach v roku 2016.

k národu, jeho tradíciám a kultúrnemu dedičstvu podľa princípu – „kto nepozná históriu svojho národa, nepozná seba, ani svoje korene“.

■ ZÁHREBSKÝ BISKUP

Medzi takmer troma stovkami kňazov v osvietenských rokoch vynikali aj bratia Alagovičovci. Príslušníci tohto rodu prišli na Slovensko z Chorvátska po expanzii Osmanskej ríše v 17. storočí. Podľa zistených dokladov medzi prvých známych patrili Martin v Nitrianskej stolici, ktorého v roku 1694 povýšili do šľachtického stavu. Neskôr sa Alagovičovci usadili v Malženiciach, kde sa v roku 1760 narodil rodičom Ladislavovi Alagovičovi a jeho manželke Anne, rod. Rummerovej, syn Alexander a v roku 1767 Ladislav.

Alexander po štúdiách v Trnave a v Nitre absolvoval teologické štúdium v Budíne v roku 1783 a o rok na to získal akademický titul ThDr. V roku

1784 pôsobil už ako školský dozorca v generálnom seminári v Bratislave, neskôr ako farár v Močenku, profesor bohoslovía a správca seminára v Nitre, od roku 1796 do roku 1807 ako farár a dekan v Galante, kanonik v Bratislave a od roku 1808 kanonik v Ostrihome, od roku 1809 bol riaditeľ seminára v Pešti. Popritom zastával veľa významných cirkevných aj štátnych funkcií. Jeho aktivity boli všestranné – v Galante dal postaviť nový kostol (vyšvätený 1805) a kaplnku. Počas galantského pobytu bol v priazni rodiny Esterházióvcov, kde chodil koncertovať Jozef Haydn z Viedne a Alagovič ako milovník hudby a zborového spevu sa so skladateľom osobne poznal. V Galante je dnes po A. Alagovičovi pomenovaná jedna z ulíc. Na podnet kardinála Alexandra Rudnaya a uhorského prímasa Alagoviča povolali najprv do Ostrihomu a odtiaľ do Záhrebu, kde ho v roku 1929 pápež Pius VIII.

Biskup Alexander ALAGOVIC.

vymenoval za biskupa. Prv než odišiel do Chorvátska, ba i potom je známa jeho pomoc, najmä finančná, svojej neteri Anne Vietorisovej, rod. Alagovičovej, pri výstavbe kúpeľov Smrdáky, keďže jej manžel Jozef Vietoris sa významne podieľal na ich založení.

■ CHORVÁTSKY BÁN

Ako biskup v Záhrebe Alagovič aktívne pôsobil v duchovnej oblasti na úseku pastorácie, vypracoval nové reguly pre kňazské semináre a vo viacerých vydaniach vydal Čítania a evanjeliá na všetky nedele a sviatky (1831, 1833, 1835). Ako starostlivý a zodpovedný dušpastier sa pričínal o výstavbu mnohých cirkevných objektov. Zúčastnil sa na výstavbe hudobného ústavu, na prestavbách biskupského dvora, na rozsiahlej rekonštrukcii katedrálneho chrámu sv. Ladislava v Záhrebe, na výstavbe parku Ribnjak, na odkúpení, rekonštrukcii a založení detského sirotinca v slávonskej Požege a na iných stavebných aktivitách. Istý čas zastával aj funkciu námestníka chorvátskeho bána (1828 – 1832).

Významnou mierou sa zaslúžil aj o šírenie myšlienky slovanskej vzájomnosti. Rozvíjanie slovanskej myšlienky malo veľký podiel na tom, že sa Slováci v polovici 19. storočia práve preto orientovali na južných Slovanov – Srbov a Chorvátov. Neskôr sa viac primkli k Čechom. Pomáhal rozširovať knižnú tvorbu P. J. Šafárika, J. Kollára, B. Tablica, J. Holého a ďalších, ktorí svojou tvorbou posilňovali národné vedomie, reč a kultúrne dedičstvo.

Pôsobenie A. Alagoviča v Chorvátsku však neznamenal koniec kontaktov s vlasťou. Udržiaval aktívne kontakty so slovanskými obrodencami, najmä s Martinom Hamuliakom (1789 – 1859). V Chorvátsku presadzoval uplatňovanie chorvátskeho jazyka, utužoval bratské vzťahy medzi Slovákmi a Chorvátmi, podporoval študentov doma i v zahraničí. Bol skutočným priekopníkom chorvátsko-slovenského priateľstva a bratstva.

Meno Alexandra Alagoviča nezapadlo historickým prachom ani po takmer dvesto rokoch od jeho smrti (1837). Pochovali ho v Katedrále sv. Ladislava v Záhrebe, kde po smrti spočinul i jeho nástupca – arcibiskup a prvý chorvátsky kardinál Juraj Haulík. Pamätná tabuľa s menom A. Alagoviča sa nachádza aj v staroslávnej Nitre a v Malženiciach, v Záhrebe je po ňom pomeno-

vaná ulica, rovnako ako aj v Požege. Veľkého uznania sa mu dostalo v jeho rodnej obci v Malženiciach, keď pri príležitosti jeho 255. výročia narodenia z podnetu obce, farnosti a Matice slovenskej a vďaka domácim sponzorom bola v parku pri kostole odhalená busta s poprsím od akademického sochára Antona Gábrika. Slávnosť sa uskutočnila za prítomnosti vysokých cirkevných hodnostárov, predstaviteľov župy, okresu, veľkého počtu duchovenstva a najmä rodákov i obyvateľov širokého okolia.

■ BRAT LADISLAV

V Malženiciach prišiel na svet aj jeho brat Ladislav. Občas sa stretávame s nesprávnym údajom, že sa narodil v Krupine. Súrodencov Alagovičovcov bolo päť – Alexander, Imrich, Ladislav, Anna a Ján. Alexander, Ladislav a Ján boli v kňazskej službe. Ladislav tiež pôsobil ako člen Slovenského učeného tovaríšstva v jeho pobočnom nitrianskom stánku. Aktívne sa zúčastňoval na náboženskom živote; pramene ho zaznamenávajú ako náboženského spisovateľa. Najprv pôsobil ako kaplán v Nitre, neskôr v Trenčíne pod hradom, dlhší čas v Bošáci, potom v Plaveckom Petre na Záhori a naposledy sa usadil v Skalici ako dekan, a to až do svojej smrti (1846). Počas tamajšieho dlhoročného pôsobenia rozvíjal čulé kontakty so zástupcami všetkých cirkví a sú záznamy, ako dobre napríklad vychádzal so zástupcami evanjelických cirkví a s ďalšími. V historických zápisoch o skalickej knižtlačiarňi Jozefa Škarnicla z roku 1846 sa dozvedáme, že Ladislav Alagovič v niekoľkých vydaniach napísal a vydal modlitebnú knižku v náklade tritisíc výtlačkov, ktorá bola obľúbená nielen na Slovensku, ale aj na Morave. Často tiež pripieval do rôznych časopisov. Napísal Pobožné piesne k duchovnému prospechu veriacich duší farnosti Bošáca a Moravské Lieskové (1828, 1831). Samozrejme, písal v bernolákovčine. Dlhé roky bol prísediaci v nitrianskej a trenčianskej súdnej stolici. Zomrel 31. decembra 1846 v Skalici, kde je aj pochovaný.

V časoch slovenského národného obrodnenia boli to práve kňazi, farári, biskupi, vážené authority pre svoju vzdelanosť, mravnú vyspelosť, ktorí sa popri hlásaní Kristovho slova obetovali za národ, pracovali nielen pre spásu veriacich duší, ale aj pre pozdvihnutie úrovne ducha, života a vzdelanosti slovenského ľudu. Bol to aj výsledok kresťanskej výchovy v slovenských rodinách s pevnou vierou, že národ raz bude slobodný. A výsledok sa dostavil. Nemali by sme preto zabúdať na tých, ktorých ovocie žneme, aj keď v iných spoločenských podmienkach, ich myšlienky a najmä činy sú pre nás aj dnes príkladom, inšpiráciou, aby sme aj my maticiari slúžili tomuto národu, aby sme neustále hľadali cesty na prospech dobra, rozvoja kultúry, ale aj ochrany kultúrneho dedičstva našich otcov a starostlivých matiek. Je našou povinnosťou, aby sme im boli za to vďační.

BESEDNICA

Sú ľudia, ktorým vyslovene prospieva, či spôsobuje radosť, ak iným robia zle. Zlo je zo slobodnej vôle. Pôsobí tým, že človek privolí k zlej myšlienke. Tá potom v ňom rastie a rozvíja sa. Napríklad z hnevu môže vyrásť nenávisť, nenávisť môže viesť k vražde, zabíjaniu. Obávam sa, že patologickí nenávisníci nie sú svojím charakterom vyčerpaní tak ako ich „obete“. Ja by som sa na to pozeral cez skúsenosti zo vzťahov vo vnútri druhej komunity zvierat. Asi sme niečo z toho zdedili v našej genetickej výbave.

Aj medzi členmi svorky (tlupy, skupiny) sa vedú neľú-

tostné súboje o pozíciu v hierarchickom rebríčku dôležitosti. Vlci si to vybavujú zväčša ešte v mladom veku a potom

a organizujú proti vodcovi tlupy a jeho zástupcom aj podrazy, nijaký samec v tlupe sa nikdy neuspokojí s tým, že by mal

cie alebo krivdy, aby vzbudili úľutosť u slabších vedúcich členov komunity. Aj preto je nenávisť a závisť medzi ľuďmi oveľa

Pekne to napísal (údajne) Konfucius v starovekej Číne asi 500 r. pred n. l. ako odkaz pre budúce generácie a ich vládcov: „Každá dobre vykonaná práca musí byť zaplatená, no nikdy nesmie byť zaplatená taká práca, ktorá nebola vykonaná vôbec alebo zle vykonaná.“ Samozrejme, v každej skupine sú aj objektívne slabší členovia a aj v svorke vlkov, slonov a šimpanzov (a celého radu iných zvierat) sa o nich vzorne starajú (mláďatá, samice, staršie a choré jedince). Rozhodovanie o tom, či náhodou nejaký člen svorky nesimuluje slabosť, prináleží vedúcemu samcovi alebo vedúcej samici a podvody sa nemilosrdne trestajú.

Bájka o zvieratách v ľudoch

Dušan PIRŠEL

už len poslúchajú tých, ktorí sú nad nimi, pričom striktné dodržiavajú pravidlá hierarchie. Slony majú prepracovaný systém hierarchie, no zúčastňujú sa na tom len samice. Šimpanzy trochu pokročili vo vývoji

mať nad sebou nejakého vodcu (evidentne sa mu to nepáči). Samice šimpanzov sú chytré a pridávajú sa vždy k víťazom.

Ľudia túto stratégiu ešte zlepšili, pričom používajú aj taktiku zdanlivej diskriminácie

zložitejšia ako v skupinách zvierat. Ľudia dokážu zneužívať aj nemožné výhody a nevýhody vo svoj nezaslúžený prospech. To kladie vysoké nároky na rozhodovanie vedúcich osobností v skupinách ľudí.

Informácie k blížiacemu sa valnému zhromaždeniu Matice zaujali Rokovali matičiari z Turca

Viliam KOMORA – Foto: autor

Za účasti predsedu dozorného výboru MS Š. Martinkoviča, tajomníka MS M. Hanusku, predsedu Krajskej rady MS Žilinského kraja M. Stromka a riaditeľa Členského ústredia MS M. Fejka rokovala koncom februára Oblastná rada Matice slovenskej Turiec.

Š. Martinkovič v príhovore vyzdvihol agilnosť turčianskych matičiarov a venoval sa viacerým aktuálnym problematikám života MS – jej postaveniu a poslaniu v 21. storočí a tiež ekonomickej situácii v polygrafickom kombináte Neografia.

■ INFORMÁCIE

J. Seman z ČÚ podal informáciu k projektom miestnej a regionálnej kultúry MS. Riaditeľ ČÚ M. Fejko pripomenul potrebné náležitosti k jesennému valnému zhromaždeniu MS, čo ďalšími informáciami doplnil krajský predseda M. Stromko, tajom-

Predseda dozorného výboru MS s matičiarimi.

ník MS M. Hanuska aj V. Jochymková z ČÚ. M. Mierť z Miestneho odboru MS v Sučanoch priblížil aktivity na záchranu tamjšej evanjelickej fary, kde sa narodil M. Hodža. Jeho informácie doplnili predseda OR V. Komora, ako aj M. Hanuska. O činnosti jednotlivých MO hovorili predsedovia z Turčianskeho Jasena V. Komora, z Belej-Dulíc V. Kubizňová, z Turčianskych Teplic doc. J. Brincková, z Martina V. Jochymková, z Vrútok B. Blahušiaková, z Bystričky Z. Kotrhová, z Valče J. Lučan a z Diakovej B. Kohút. Krajský predseda M. Stromko zhodnotil činnosť MS v kraji a pridal poznatky z osobnej účasti na podujatiach MO. M. Hanuska referoval o možnosti získania 2 % z daní pre MO a hlavných podujatiach MS v tomto roku. Ďalšie aktivity priblížili M. Stromko, doc. Brincková, J. Lučan, V. Jochymková a B. Blahušiaková. Po dlhšej diskusii sa predseda OR V. Komora poďakoval za účasť a zaželal veľa zdraru do ďalšej práce matičiarov pre národ a štát.

MATIČNÉ DEPEŠE

V Mesiaci knihy

Mesiace knihy vyhlásili v bývalom Česko-Slovensku v roku 1955 na počesť legendárneho širiteľa kníh Mateja Hrebendu. Kvíz o literárnom hrdinovi minulosti a súčasnosti pripravila 15. marca pre deti v bratislavskej Dúbravke tamojšia mestská časť v spolupráci s MO MS ako jedno z viacerých podujatí zasvätených Mesiacu knihy, kde tamojší školáci mohli ukázať vedomosti o literatúre a jej tvorcach. V miestnom Dome kultúry 15. marca pripravili aj besedu s dúbavskými spisovateľmi, na ktorú úpožali Ivana Szabóa a Janku Juráňovú, ktorí sú obyvateľmi tejto časti hlavného mesta.

(se)

Kellnerova Poloma

Na pamiatku rozhladeného a všestranne činorodého štúrovca Petra Kellnera-Hostinského sa každý rok v jeho rodisku Gemerskej Polome koná súťaž v prednese poézie a prózy. Tohto roku to bol už 21. ročník. Organizáciu súťaže už tradične zastrešuje miestna ZŠ pomenovaná po Hostinskom, MO MS, Obecný úrad v Gemerskej Polome a Dom Matice slovenskej v Rožňave. Súťažiacich aj všetkých prítomných privítal na podujatí starosta obce Ing. Miroslav Michalka a prihovoriť sa im riaditeľ školy PhDr. Vladimír Vnenčák a riaditeľka D MS v Rožňave Ing. Zlatica Haliková. Dramaturgia podujatia bola na jednotku vďaka zástupkyňi riaditeľa ZŠ Jany Krivušovej a potešujúce boli aj výkony recitátorov. Radostné bolo konštatovanie, že súťažil prišlo aj veľa nových adeptov, za čo právom patrí poďakovanie zakladateľom uvedenej súťaže, starším, ale aj súčasným učiteľkám slovenského jazyka. Uznanie si zaslúžia najmä vytrvalí organizátori, ale aj všetci, ktorí si v krásny snežný deň našli cestu do Gemerskej Polomy. Vrelá vďaka.

(zh)

V Poproči fašiangovali

Čas fašiangov má svoj kolorit i zaužívané rituály, ktoré vrcholia Popolcovou stredou a pochovávaním basy. S časom veselosti a bujarych zábav pred pôstnym obdobím sa rozhodli rozlúčiť 25. februára aj v Poproči, kde na tento deň pripravili XXII. ročník Matičného plesu. Záujem o účasť na ňom predstihla očakávanie. Ples otvorili speváčky z FS Fortuna nádhernou piesňou Aká si mi krásna..., a aby uviedli hosti do plesovej nálady, pridal ešte blok veselých slovenských i rýdzo poprockých piesní. Potom sa réžie podujatia na chvíľu ujala predsedníčka MO MS Katarína Kašušáková a zazvonením na mosadzný zvonec oficiálne oznámila začiatok zábavy, čo zároveň bol signál pre bubeníkov z košickej formácie zo skupiny Bubonz, ktorí si svojou produkciou vyslúžili obrovský potlesk. Prvý tanec patrili starostovi obce Ing. Štefanovi Jaklovskému s manželkou, ktorému vzápätí sekundovala aj predsedníčka matičnej organizácie s manželom. Tanečný parket bol stále plný a po vynikajúcej večeri prišlo ďalšie prekvapenie – populárny spevák Robo Kazík. To až vtedy začala zábava gradovať a parket praskal vo švíkoch. Väčšina hostí odchádzala domov spokojná a s predsavzatím, že o rok sa opäť v čase fašiangov stretnú na ďalšom ročníku Matičného plesu. V Poproči budú na ten tohtoročný dlho spomínať.

(kk)

Vydarený 24. ročník Okresného kola súťaže v prednese slovenských povestí

Šaliansky Matko v Spišskej Novej Vsi

Rastislav ZACHER, riaditeľ D MS v Spišskej Novej Vsi

Postupujúci do krajského kola.

Dom Matice slovenskej v Spišskej Novej Vsi usporiadal koncom januára 24. ročník súťaže v prednese slovenských povestí Šaliansky Matko. Na Okresnom kole súťaže sa tento rok v Spišskej Novej Vsi zúčastnilo štyridsať súťažiacich.

Podľa hodnotiacej komisie všetci súťažiaci aj tento rok preukázali vynikajúcu disponovanosť a usilovnú prípravu, čo sa odrazilo na stúpajúcej úrovni prednesu, na pestrom výbere ukážok a na ich prednese.

Výsledky:

1. kategória žiaci 2. – 3. ročníka ZŠ:

1. miesto: Alexandra Hudáčková, ZŠ Komenského, Spišská Nová Ves

2. miesto: Tomáš Šimonovič, ZŠ sv. Cyrila a Metoda, Spišská Nová Ves

3. miesto: Matej Kokoruďa, ZŠ Nejedlého, Spišská Nová Ves

2. kategória žiaci 4. – 5. ročníka ZŠ:

1. miesto: Adela Leibiczová, ZŠ Ing. O. Kožucha, Spišská Nová Ves

2. miesto: Sarah Ogurčáková, ZŠ

Zo študentských exkurzií v Turci sa stáva prospešná tradícia Netradičný výlet do Martina

Richard ČIAMPOR, OMM Banská Bystrica

Žiaci Evanjelického gymnázia a zároveň členovia odborov Mladej Matice z Banskej Bystrice a zo Zvolena sa v minulých dňoch za účasti tajomníka Matice slovenskej Mareka Hanusku zúčastnili na edukatívnej exkurzii v Martine. Ich prvou zastávkou bol rodný dom bývalého tajomníka Matice slovenskej Jozefa Cigera Hronského, kde sa mohli dozvedieť mnoho zaujímavostí o jeho živote a práci pre Maticu, ako aj pre slovenskú literatúru.

Potom zavítali do Slovenskej národnej knižnice, kde načerpali informácie o službách tejto inštitúcie a zároveň mali možnosť vidieť známu študovňu známu Zlatá niť. Exkurzia pokračovala návštevou

súčasného sídla Matice slovenskej, kde sa stretli so správcom Matice slovenskej Marošom Smolcom, s ktorým prediskutovali ďalšie kroky mladých matičiarov v činnosti ich organizácie. Poslednou zastávkou

bola prvá budova Matice, ktorá teraz slúži ako literárne múzeum. Tu mali možnosť študovať históriu slovenskej literatúry od prvej písomnej zmienky o Slovensku cez obdobie štúrovcov až po modernú

Gymnazisti na exkurzii v Martine.

slovenskú literatúru. Z tejto exkurzie si odniesli množstvo cenných informácií, ktoré využijú v ďalšej činnosti vo svojich kluboch.

Primátorka Andrea Turčanová podporila súťaž Matice slovenskej v Prešove

Ornamenty k jubileu mesta a na oslavu rodiny

Slávka JURKOVÁ, riaditeľka D MS v Prešove – Ilustračné foto: Štefan KAČENA

Ornament je témou výtvarnej súťaže, ktorá je súčasťou tohtoročných podujatí organizovaných pri príležitosti 770. výročia prvej písomnej zmienky o Prešove. Pod záštitou primátorky mesta Andrey Turčanovej ju vyhlásil Dom Matice slovenskej v Prešove. Ako informoval tlačový referent prešovskej radnice Milan Grejták, výtvarná súťaž s názvom Rodina – mesto zdobené ľudovým ornamentom je určená pre žiakov miestnych základných a umeleckých škôl.

Súťaž je rozdelená do troch vekových kategórií podľa školských tried pre žiakov prvého až tretieho ročníka, ďalšia pre štvrtý až šiesty ročník a tretia pre žiakov siedmeho až deviateho ročníka.

■ VÝZNAM RODINY

„Podmienkou je zobraziť tému a nakresliť na výkres ľudový ornament ako dekoratívny prejav ľudovej kultúry. Pripomenúť si význam rodiny, domova, spolupatričnosti, súčasných i historických hodnôt v prepojení na 770. výročie prvej písomnej zmienky o meste Prešov,“ uviedla Slávka Jurková, riaditeľka Domu Matice slovenskej v Prešove. Ďalšími spoluorganizátormi súťaže sú Mladá Matica

PREŠOV – metropola Šariša, si pripomína 770. výročie prvej písomnej zmienky.

a Mestská organizácia Matice slovenskej v Prešove, mesto Prešov a Súkromné etnografické múzeum HUMNO v Košiciach.

■ KONTAKTY

Práce vytvorené ľubovoľnými výtvarnými technikami alebo ich kombináciami majú mať rozmery formátu A3 alebo A4. Všetky treba označiť menom a priezviskom žiaka, kategóriou, kontaktnými údajmi školy a zaslať v priebehu apríla na adresu Dom Matice slovenskej, Masarykova 2, P. O. BOX 148, 080 01 Prešov. Slávnostné vyhodnotenie súťaže a výstava prác sa uskutoční 12. mája.

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

*Sme iní
ako iní?*

Prežili sme čosi strašnejšie ako uragán. Stačil len trochu netradičný pohľad na roky 1939 – 1944 a zásoby lepu v istých dielňach nestačili, aby nám na čelá mohli prilepiť všetky tie najstrašnejšie nálepky, aké svet vymyslel! (Človeka trochu bolí pri srdci, veď je na neuverenie, že lepidlo zháňali aj niektorí z „našich“ matičných historikov!)

Pritom... tu sú slová nematičného historika Ivana Kamenca: „Štát, ktorý jestvoval od marca 1939 do marca 1945, znamenal v teoretickej i praktickej rovine nesporný krok dopredu pri posilňovaní národného a štátoprávneho sebavedomia slovenskej spoločnosti. Možno to bude znieť paradoxne, no práve tento faktor sebavedomia spolu vytváral aj podmienky pre protifašistickú rezistenciu, ktorá prerástla na jeseň 1944 do širokého ozbrojeného povstania, striktné deklarujúceho v politickej rovine slovenské národno-emancipačné a štátoprávne požiadavky.“ (Historický ústav Katolíckej univerzity v Ružomberku – Slovenská historická identita v XX. storočí, Bratislava 2009, str. 91)

A tu sú slová Eugena Löbla, Slováka – Žida, odsúdeného v procese so Slánskym v roku 1952 na doživotie: „Musíme otvorene povedať, že Slovenský štát zachránil slovenský národ pred rozdelením a pred maďarskou okupáciou. Slovenský národ a jeho zodpovední politici priviedli Slovenský štát k obdivuhodným úspechom. Bol to šikovný spôsob, ako vedeli využiť situáciu pre seba. Bolo malým zázrakom, čo vedeli Slováci v tomto mocenskom Hitlerovom ohrození vyťažiť pre seba. Dokázali tým svoju vyspelosť. To treba uznať a nemožno paušálne zatracovať všetko, čo sa za vojny v Slovenskej republike robilo. Bolo by to preberanie komunistických a čechoslováckych kritérií a popieranie objektívneho zhodnotenia doby.“ (Otázky slovenskej štátnosti. In: Horizont, 1980, č. 3)

Vraj čas je nevhodný, a vôbec, kto to kedy videl: neodôvodnená, škandalózna fikcia! Pritom klásť otázky typu „keby“ je celkom bežné. Česká televízia odvysielala „dokumentárnu fikciu“ KDYBY... o roku 1938. Je stará už tri roky, je zavesená na webe a nikto autorov zato neprenasledoval. Nás prenasledovali. A tvrdo. My Slováci si pravdepodobne nesmieme teraz ani nikdy až naveky vekov dovoliť to, čo iní smú? Naozaj sme iní ako iní?

V Šuranoch pochopili, že kde účinkujú deti, tam prídu aj dospelí Princezné a princovia šurianskeho hradu

Text a foto: Olívia VÁŽSKA

Vlastenectvo človek nezíska pri narodení, vlastenectvu sa človek musí naučiť. Kde a ako? V Dome Matice slovenskej v Šuranoch našli odpoveď na tieto otázky vďaka skúsenosti riaditeľky Miroslavy Kozárovej, dlhoročnej učiteľke, speváčke, recitátorke, režisérke či autorky kníh. Ako sama hovorí, jej druhým domovom od prvých krôčikov bolo javisko, kde zostala doteraz. A práve javiskové formy a inscenovanie rozprávok môžu tiež poslúžiť na výchovu k vlastenectvu.

Nebolo to inak ani na Plesu princezien a princov šurianskeho hradu. Do fašiangových masiek prevtelené deti priviedli so sebou do sály veľa dospelých a nenápadná výchova k úcte k Slovensku sa mohla začať. Päťdesiat detí otváralo očka pri šurianskom hrade a pri Hrádckej Venuši. Na otázku, kto už navštívil miesta, kde sú tieto naše najväčšie klenoty histórie šurianskeho regiónu, zareagovala sotva šestina z detičiek. Na otázku, kto bol s rodičmi pri mori, sa prihlásili takmer všetky. Taty mnohé deti nevideli, ba dokonca nenavštívili Bratislavský hrad so slovenským kráľom Svätoplukom. V D MS v Šuranoch už vedia, že počas rozhovoru s deťmi premýšľajú aj rodičia, a čo je dôležité, začnú svojim ratolestiam odkrývať krásy nášho Slovenska.

Podmaňujúca atmosféra Plesu princezien a princov šurianskeho hradu.

Na tomto plesu dospelí zapisovali deti aj do novovzniknutého folklórneho súboru Šurianček. O pár dní sa uskutočnilo prvé stretnutie plné spevu a hier. Väčšie folkloristky viedli malé a tie malé odovzdávali radosť veľkým na parkete i rodičom

v hľadisku. Úsmevy, potlesk a radosť všetkých prítomných sú predpokladom, že dvadsaťčlenný Šurianček našiel kľúč k pokladom a ku krásu ľudového umenia aj v meste Šurany a poslúži na to, aby sa deti „nevliekli smutne životom“.

Žarnovické fašiangy pritiabli aj hostí z Kanady Speváčky z Prameňa liečili spevom

Text a foto: Jozef PIECKA

Žarnovickí matičiari ani tento rok neporušili tradíciu a na posledný deň pred Popolcovou stredou, tentoraz na uto-
rok 28. februára, zorganizovali fašiangový sprievod v maskách.

ZDRAVOTNÍCKE ODDELENIE – vo fašiangových maskách SSK Prameň.

Fašiangovníci sa stretli pred kultúrnym domom, odkiaľ vyrazili na takmer štvorkilometrovú trasu. Hudobníkov i časť speváčok skupiny Prameň viezol voz, aby sa im lepšie hralo i spievalo. Od začiatku púťali pozornosť aj speváčky pod vedením I. Dankovej a harmonikárky M. Staňovej, tentoraz boli oblečené ako zdravotníčky a z recesie vyzbrojené aj púťáčom s textom: „My neštrajkujeme – my spievame.“ Po ceste sa zastavili pri DC Seniorov Žarnov, kde sa s krátkym programom predstavili detúrence zo súboru Prvosienka. Ako odmenu účinkujúcim predseda Rady DC J. Hajnovič

nastolil na ražeň slaninu a členky DC účastníkov pohostili občerstvením. Toto ich čakalo v rôznych častiach mesta a pri každej takejto zastávke časť sprievodu tancovala a zabávala sa, na čo im popri Prameniaciach pomáhala živá hudba pod vedením J. Repiského zo Župkova. V minimálne stočlennom sprievode domácich boli i dve školáčky – sestry Veronika a Danica Davidsonové z Kanady, ktoré boli spoločne s mamou na návšteve u starých rodičov. Fašiangy v Žarnovici takto mali aj medzinárodnú účasť.

J. HAJNOVIČ napicháva slaninu na ražeň.

Po návrate ku kultúrnemu domu čakalo na všetkých ďalšie občerstvenie – teplý čaj a šišky s lekvárom, po ktorých sa len tak zaprášilo – a tiež vyhodnotenie tých najvydarenejších masiek, kde uznanie získali Sašo s gitarou, Pilot aj Fašiangovníci, čo bol kolektív Prvosienky. Medzi dospelými boli najlepšie fašiangové kreácie Bezdomovci s fernetom, Žena nosí muža a Striga. Mimoriadne ocenenie získalo „zdravotnícke oddelenie“ SSK Prameň. Žarnovickí matičiari chcú v tejto tradícii pokračovať, veď si ju treba udržať nielen v dedinách.

AKO NA TO?

Množiac sa telefonáty a dopyty záujemcov o matičný týždenník chceme uspokojiť uverejnením týchto údajov o možnostiach objednania a predplatnom SNN.

Slovenské národné noviny
Ročné predplatné: 26,- €
Polročné predplatné: 13,- €
Štvrťročné predplatné: 6,50 €

objednávajú telefonicky:
043 / 3812 838, 0918 / 904 925
emailom: snnredakcia@matica.sk

cez formulár: www.snn.sk/index.php/predplatne
poštou: Slovenské národné noviny
P. Mudroňa 1, 036 01 Martin

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Naša súťaž zaujala mnohých čitateľov SNN. V čísle 7 sme sa pýtali, ktorý slovenský kňaz a historik bol prednedávnom objektom neželaného záujmu kriminálnej polície? Správna odpoveď: profesor Milan Stanislav Ďurica. Výhercovia: Jozef Ihnacik, Košice; František Bulava, Liptovská Teplička; Darina Hatarová, Žabokreky.

Aj tentoraz ešte ostaneme pri histórii. Toto číslo SNN sme tematicky ladili k významnému historickému dátumu. Do jeho súradníc zapadá aj udalosť, ktorá po dohode Hitlera s predstaviteľmi západných mocností vydala ČSR napospas jeho plánom, ako o tom píše aj náš stály spolupracovník J. Handžárik.

• Kedy a kde sa táto dohoda udiala?

Odpovede posielajte na známu redakčnú adresu uvedenú aj v tiráži týchto novín našej administrátorky L. Rišňárovej do 30. marca.

(red)

PRIPOMÍNAME SI

18. marca

– stoosemdesiat rokov od smrti bernolákovca, chorvátskeho katolíckeho biskupa a osobnosti začiatkov moderných chorvátskych spoločenských vied Alexandra Alagoviča (1760 – 1837)

– pred sto tridsiatimi piatimi rokmi sa dokončila Košická-bohumínska železničná trať, v tom čase špičkové dielo európskeho formátu v zložitom teréne severozápadnej časti Karpatského oblúka (1872), pričom ju stavali robotníci z okolia bez väčšej stavebnej techniky

– päťdesiatpäť rokov od smrti spisovateľa Ľuda Ondrejova (1901 – 1962), autora dobrodružných románov pre mládež

– významný slovenský biochemik Jaromír Pastorek, začas aj predseda SAV, so doživa šesťdesiatky

– náš legendárny hokejista Zdeno Chára má štyridsať rokov

19. marca

– tristoosemdesiat rokov, čo v Bratislave zomrel ostrihomský arcibiskup a uhorský prímás Peter Pázmaň (1570 – 1637)

– pred dvesto rokmi sa v Beckove narodil evanjelický kňaz Jozef Miloslav Hurban (1817 – 1888), popredný organizátor slovenského národného hnutia, publicista, redaktor, spisovateľ, blízky spolupracovník Ľudovíta Štúra, rozhodný muž činu, čo vyjadril slovami: „Ak neukážeme teraz niečo veľké, kľatba padne na naše hroby!“

21. marca

– tento deň patrí krásnym veciam: je to Svetový deň poézie, Medzinárodný deň lesov a Deň zdravého spánku

– dvesto rokov, čo sa v Hlbokom narodil Karol Ľudovít Semian (1817 – 1891), evanjelický kňaz, národovec, básnik, dôstojník slovenských dobrovoľníkov v meruňsmom roku

– stosedemdesiatpäť rokov od narodenia pedagóga, publicistu a znamenitého kníhtlačiaru Jána Bežu (1842 – 1905); v roku 1888 založil v Senici na tie časy modernú tlačiareň, z ktorej vychádzali nádherné slovenské šlabikáre, učebnice, rozprávkové knihy i Noviny mladých – prvý slovenský mládežnícky časopis, ktorý aj sám redigoval

– pred tridsiatimi piatimi rokmi zomrel v Ríme katolícky kňaz a významný historik Michal Lacko (1920 – 1982)

23. marca

– tristopäťdesiat rokov, čo na hrade Slovenská Ľupča zomrel uhorský palatín František Vešelényi (1605 – 1667), hrdina bojov proti Turkom a zarytý odporca Habsburgovcov

– pred sedemdesiatimi piatimi rokmi noviny Gardista (1942) priniesli štvavý článok proti kalvínskym a evanjelickým kňazom, že masovo krstia Židov a uvádzali čísla, kde ich krstili v marci najviac: v Bratislave 480, Žiline 330, Trnave 105 atď.

24. marca

– stopäťdesiatpäť rokov od narodenia Gustáva Maršalla Petrovského (1862 – 1916), ktorý pôsobil medzi krajanmi na Dolnej zemi a po vysťahovaní do USA bol redaktorom viacerých slovenských novín v Amerike

– pred sto dvadsiatimi rokmi sa narodil hrdina SNP generál Ján Imro (1897 – 1990)

(jč)